

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกัณคำ)

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนাসังคม

19 กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยพะเยา

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกัณห์คำ)

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

19 กรกฎาคม 2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยพะเยา

Roles and Duties of Buddhist Monks in Developing the Quality of Life of the People
in Maesai Sub-District, Muang, Phayao

Phrakhru Suntornrattanasathit (Sarayut Nakankham)

A Thesis Submitted to University of Phayao
in Partial Fulfillment of Requirements
for the Master of Arts in Social Development Administration

July 19 2018

Copyright of University of Phayao

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ของ พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศราวุธ ณะกัณคำ)

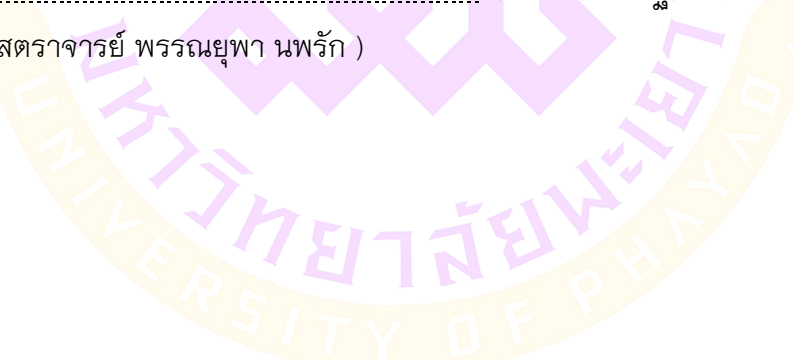
ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(พระครูโสภณปริยัติสุธี (ศรีบรรดร ไชยะวุฒิกุล) , รองศาสตราจารย์ ดร.)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ จันทร์แดง)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชาญ อมรากุล)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ พรรณนุพา นพรัถ)

เรื่อง:	บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
ผู้วิจัย:	พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกัณคำ) วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการพัฒนา สังคม) มหาวิทยาลัยพะเยา 2560
อาจารย์ที่ปรึกษา:	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยงค์ จันทร์แดง อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชาญ อมรากุล
คำสำคัญ	บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์, คุณภาพชีวิต, ทัศนคติที่มีต่อการพัฒนา

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านทัศนคติที่มีต่อการพัฒนา (ประโยชน์ในปัจจุบันหรือประโยชน์ขั้นต้น) ของประชาชน โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 376 ตัวอย่าง ครอบคลุมทั้ง 12 ชุมชนรอบวัดในตำบลแม่ใส การวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน ผลการศึกษาพบว่า บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ด้านศาสนศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (3.4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์อยู่ในระดับน้อย (2.3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับน้อย (2.1) ด้านสาธารณูปการอยู่ในระดับมากที่สุดและด้านสาธารณสงเคราะห์อยู่ในระดับมากที่สุด (3.5) ส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักทัศนคติที่มีต่อการพัฒนา ซึ่งแบ่งแยกย่อยในด้านอัตตตตประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) อยู่ในระดับปานกลาง (3.0) ด้านปรตตตประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) อยู่ในระดับกลาง (3.0) ด้านอุภยตตตประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) มีมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง (3.1) และ การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ทั้ง 5 ด้าน ที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทัศนคติที่มีต่อการพัฒนา ทั้ง 3 ด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ทั้ง 5 ด้าน เจ้าอาวาสได้ปฏิบัติตามนโยบายมหาเถรสมาคมทั้ง 5 ด้านทุกวัด ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาของประชาชน พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยเหลือในด้านต่างๆ ของประชาชนในชุมชน แต่ต้องมีการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องและต้องทั่วถึง โดยเฉพาะประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือ ด้านผู้นำชุมชน พบว่า ได้ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกด้าน

Title: Roles and Duties of Buddhist Monks in Developing the Quality of Life of the People in Maesai Sub-District, Muang, Phayao

Author: Phrakhru Suntonrattanasathit (Sarayut Nakankham) Thesis M.A. (Social Development Administration) University of Phayao 2017

Advisor: Assistant Professor Dr. Prayong Jandaeng Co-advisor Assistant Professor Dr.Vicharn Amarakul

Keyword Roles and Duties of Buddhist Monks Quality of Life Benefit Obtainable Here and Now

ABSTRACT

This thesis mainly focused on studying the factors relating to the roles and duties of the Buddhist monks in developing the quality of life in the benefits of people obtainable here and now. It was conducted by the mixed methods both quantitative and qualitative. The quantitative method was conducted by the questionnaires from the 375 samples around the temples in Maesai Sub-district and the qualitative by interviewing the abbots and community leaders totally 20 informants. The study revealed that the roles and duties of the Buddhist monks in the religious education were in medium level, in the religious education supports were in the less level, in the propagation of Buddhism were in the less level, in the constructions and reparations as well as the public welfare were in the highest level. To develop the quality of life in accordance with the benefits obtainable here and now, the benefit for oneself was in the medium level, the benefit for others in the medium level, and the benefits for both oneself and others in a high level. For the factors relating to the 5 roles and duties leading to developing the quality of life according to the benefits obtainable here and now were significant at the level 0.05. As a result of interview, it was found that the roles and duties of monks in 5 aspects were due to the policy of the Council of the Elder implemented by the abbots. The monks rendered helping hands for the community activities in developing the quality of life accordance with principle of benefits obtainable here and now. However, they ought to render the helping hands continuously and widely, especially to those who were really in needs. For the community leaders, they reflected that they all went hands in hands along with the monks in all aspect of developing the quality of life for the people.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จขึ้นมาตามความหวังของผู้วิจัยได้ เนื่องมาจากความเมตตาของ ศาสตราจารย์พรพรณยูพา นพรัถ คณบดีคณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่เสียสละเวลาที่มีค่าในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนคำแนะนำทางวิชาการที่ดีเสมอมา ขอขอบคุณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ อมรกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง ที่ได้ชี้แนะแนวความคิดตลอดจนประสบการณ์อันมีค่าของท่านเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเขียนงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอขอบคุณท่านอาจารย์ทุกท่าน และขอบคุณ คุณรัตติกาล คำสม เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการที่คอยติดต่อประสานงานให้ความสะดวกด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ประกอบด้วย พระครูโสภณปริยัติสุธี, รองศาสตราจารย์ ดร. ประธานกรรมการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ จันทร์แดง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ อมรกุล และ ดร.รัชตะ พันธุ์แสง กรรมการ ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ด้วยเมตตาอนุเคราะห์เป็นอย่างมาก

ขอขอบคุณนิสิตร่วมชั้นเรียน ตลอดจนเพื่อนพี่น้องที่ผู้ร่วมงานกันที่เข้าใจและให้การสนับสนุนผู้เขียนในการเรียน และขอขอบคุณท่านอาจารย์ผู้ทำการสอนทุกท่านทุกคนที่ให้กำลังใจในการเรียนเสมอมา

สุดท้ายนี้ขอขอบคุณบิดามารดา และน้องสาวผู้วิจัยที่สนับสนุนด้านการเรียนและคอยให้กำลังใจทุกเวลาที่เหนื่อยล้าจนการเรียนผ่านพ้นไปได้ด้วยดี ขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทุกท่านที่มาบรรยายพิเศษ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทั้งปวงให้แก่ผู้วิจัยจนกระทั่งมีวันนี้ได้

สุนทรวัฒน์สถิต (ศรายุทธ ณะกัณคำ)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์	6
ด้านการศาสนศึกษา	13
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	15
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา.....	17
ด้านสาธารณูปการ	20
ด้านการสาธารณสงเคราะห์.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	22

ความหมายของคุณภาพชีวิต	22
แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน)	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	27
กรอบแนวคิด	31
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	32
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	32
การเก็บรวบรวมข้อมูล	35
การวิเคราะห์ข้อมูล	35
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	37
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	38
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ.....	44
บทที่ 5 บทสรุป.....	49
สรุปผลการวิจัย	49
อภิปรายผลการวิจัย.....	52
ข้อเสนอแนะ.....	54
บรรณานุกรม	55
ภาคผนวก	58
ภาคผนวก ก แบบสอบถามและแบบสอบถาม	59
ภาคผนวก ข รายงานพระสงฆ์ให้สัมภาษณ์.....	68
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้นำชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์	69
ประวัติผู้วิจัย	70

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามวัดของผู้ตอบแบบสอบถาม	38
ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	38
ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม	39
ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	39
ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม	40
ตาราง 6 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนจำแนกตามวัด	41
ตาราง 7 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนจำแนกตามวัด ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	42
ตาราง 8 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและหน้าที่กับด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์	42
ตาราง 9 แสดงความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน	45
ตาราง 10 แสดงความคิดเห็นของเจ้าอาวาส ต่อประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชาชน	46
ตาราง 11 แสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชน	47

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย 31

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสถาบันศาสนาโดยมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนด สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้กับสังคมไทยที่ต่อเนื่องยาวนาน วัดไทยในอดีตได้ถูกกำหนดให้เป็นสถาบันเอนกประสงค์ กล่าวคือวัดเป็นสถานที่ที่มีความหลากหลายในบทบาทเช่น เป็นสถานศึกษา สถานโรงพยาบาล ศาลสถิตยยุติธรรม สถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา แหล่งบริการสวัสดิการชุมชน เป็นต้น (อาคม เดชทองคำ, มปป., หน้า คำนำ) สถาบันพระพุทธศาสนาที่ถือว่าเป็นศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีการดำรงชีวิต การศึกษา ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางจิตใจของชาวบ้านและสังคมเป็นที่เคารพนับถือบูชาเมื่อมีกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เช่น ขุดบ่อน้ำ สร้างโรงเรียน ทำถนน สร้างสะพาน พระสงฆ์จะมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน (พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ (สมจิตต อธิปญฺโญ), 2554, หน้า 1) ในอดีตเราจะเห็นว่าพระสงฆ์ได้ดำรงอยู่ในฐานะเป็นผู้นำของสังคมไทยในหลายๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสติปัญญาและการพัฒนา และก็เพราะพระสงฆ์เป็นผู้นำในทางสติปัญญาพระสงฆ์จึงได้เป็นครูของประชาชนและการพัฒนาในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะในชนบทก็มักเกิดจากความริเริ่มของพระสงฆ์หรือมีพระสงฆ์เป็นผู้นำซึ่งมีตัวอย่างให้เราเห็นได้มากมาย ยิ่งมองย้อนไปไกลเท่าใด ก็ยิ่งเห็นความเป็นผู้นำสังคมเป็นพระสงฆ์มากขึ้นเท่านั้น แม้ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ยังมีบทบาทสำคัญอยู่ไม่น้อยในสังคมชนบท ดังพระพุทธพจน์ที่ได้ตรัสไว้ว่า ภิกษุทั้งหลายชาวบ้านมีอุปการะแก่เธอบำรุงเธอด้วยปัจจัย ๔ แม้พวกเธอก็จะมีอุปการะแก่ชาวบ้านด้วยการแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด ให้แจ่มแจ้งทั้งอรรถ ทั้งพยัญชนะแก่ชาวบ้าน (พระครูชินวรานุวัตร (คำวง), 2554, หน้า 2)

วัดและพระสงฆ์ มีบทบาทที่สำคัญแก่ประชาชนและสังคมมาช้านาน ไม่ว่าจะเป็น สถานที่ให้การศึกษา การอาชีพ การรักษาโรค การพิจารณาตัดสินคดีความต่าง ๆ การให้คำแนะนำสั่งสอนสร้างความเข้มแข็งทางด้านจิตใจ และยังเป็นสถานที่พักผ่อนและปฏิบัติธรรม รวมทั้งการทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่รวมอยู่ในวัด ต่อมาบทบาทดังกล่าวได้ลดน้อยลงตามสภาพความเจริญและการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง มีการแบ่งความรับผิดชอบกิจกรรมบางอย่างที่วัดเคยมีบทบาทออกไป เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล ประกอบกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้รับเอาอารยธรรมของชาวตะวันตกมากขึ้น กระทั่งความจำเป็นในการประกอบอาชีพ ได้ทำให้บุคคลที่เคยเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในวัดลดลงไป

ด้วย (พระใบฎีกาณัฐพร ฐานวุฑฺโฒ, 2554, หน้า 3) ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับสถาบันสงฆ์ได้ลดน้อยลงและกำลังจะสูญหายไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะในชุมชนเมืองส่วนในชนบทยังคงมีความหมายกับวิถีชีวิตของสังคมไทยแต่ถ้าขาดความตระหนักในการปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ในชนบทสิ่งเหล่านี้จะเสื่อมลงได้เพราะชุมชนแบบชนบทที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปตามชุมชนแบบเมืองหลวง

สำหรับพระสงฆ์ถือว่ามีความสำคัญต่อองค์กรพระพุทธศาสนา มาก เพราะนอกจากจะต้องปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่โดยปกติแล้วยังต้องรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ในศาสนกิจอื่นๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในพันธกิจใน 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จันทโน), 2554, หน้า 2) บทบาทที่พระสงฆ์ทำได้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ เผยแผ่ด้วยให้ปริยัติ (การศึกษา) เพื่อให้เกิดองค์ความรู้พัฒนาสู่ความคิดที่สามารถพิจารณาได้เองเผยแผ่ด้วยการทำให้ดู (ปฏิบัติ) เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสร้างความสนใจต่อผู้พบเห็นและเผยแผ่ด้วยการมีความสุขให้ประจักษ์ (พระมหาอนุชา สิริวิญญู (พละกุล), 2556, หน้า 2)

บทบาทของพระสงฆ์เพื่อช่วยสังคมในฐานะผู้นำและรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อดำเนินกิจการต่างๆ นั้นมีมาช้านานแต่กิจกรรมต่างๆ นั้นเกิดขึ้นในวัดเพราะถือว่าวัดเป็นศูนย์กลางโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำแต่ในปัจจุบันกิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้านเกิดขึ้นนอกวัดทำให้พระสงฆ์เริ่มปรับเปลี่ยนบทบาทจากเชิงรับเป็นเชิงรุกมากขึ้น โดยการออกไปหาชาวบ้านเองบทบาทของพระสงฆ์ในส่วนนี้ยังชี้ให้สังคมประจักษ์ว่าโลกกับธรรมไม่ได้แยกจากกันธรรมะนั้นไม่ได้อยู่เฉพาะในวัดหากยังสามารถปฏิบัติได้ท่ามกลางกิจกรรมทางโลกหรือใช้กิจกรรมทางโลกเป็นสื่อ (พระมหาฉันทยา คนเจน, 2555, หน้า 3 - 4)

สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมเป็นไปด้วยความยากลำบากบางกลุ่มมีความลำบากด้านร่างกายและจิตใจ สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมาโดยมีส่วนช่วยเหลือในการกล่อมเกลาคิดใจและลักษณะนิสัยของคนไทยตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่เรามาแล้วเป็นจำนวนมากแม้กระทั่งในปัจจุบันความสำคัญในประการดังกล่าวก็ยังคงอยู่พระภิกษุสงฆ์กับวัดต้องรับภาระหน้าที่ในการช่วยเหลือสังคมและทางราชการของเราอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์เกื้อกูลต่อการปกครองและการบริหารของไทยอยู่มากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบทที่รับการบริการจากรัฐบาลได้ไม่ทั่วถึง วัดในพระพุทธศาสนาจึงเป็นที่

แบ่งเบาภาระให้กับรัฐบาลทั้งยังก่อให้เกิดรากฐานอันมั่นคงและเสริมสร้างต่อบริการในด้านสวัสดิการของรัฐวัดจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยอยู่มาก (พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, 2556, หน้า 2)

ปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของสังคมได้ขยายตัวมากขึ้นบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไปเพราะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงทั้งทางด้านราชการและเอกชนเข้าร่วมดำเนินการด้วย เช่น โรงเรียน องค์การบริหารปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานราชการอื่นๆ ต่างเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน (พระครูสุจิตตธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปญโญ), 2554, อ้างแล้ว)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัยจึงได้สนใจที่จะศึกษาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ใน 5 ด้าน คือ 1. ด้านการศาสนศึกษา 2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 3. ด้านการเผยแผ่ 4. ด้านสาธารณูปการ 5. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ว่าพระสงฆ์ในปัจจุบันมีบทบาทอย่างไรบ้างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนยกเว้นด้านการปกครอง เนื่องจากผู้วิจัยมุ่งศึกษาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหลัก จึงเห็นว่าการปกครองเป็นเรื่องของการบังคับบัญชา พระภิกษุและสามเณรของเจ้าอาวาสจึงไม่ได้นำมาศึกษาวิจัยครั้งนี้และศึกษาถึงประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากพระสงฆ์ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน ได้แก่ 1. อัดตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) 2. ปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) 3. อุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์สังคม) เพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงใช้เป็นแนวทางของพระสงฆ์ในการพัฒนาให้เกิดคุณภาพที่ดีของประชาชนในชุมชนแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท และหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เขตตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เขตตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ 5 ด้าน คือ การศาสนศึกษา การศึกษา สงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

2. ปัจจัยบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 3 ด้าน คือ ด้านอรรถัตถประโยชน์ ด้านปริตถประโยชน์ และด้านอุภยัตถประโยชน์

ขอบเขตการวิจัย

เป็นการศึกษาที่ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative) และการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative)

1. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยศึกษาใน 5 ด้าน คือ ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

2. ด้านพื้นที่

ตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

3. ด้านเวลา

เดือนสิงหาคม พ.ศ.2560 – เดือนมีนาคม พ.ศ.2561

4. ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 12 หมู่บ้าน จำนวน 6,358 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ คือ การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คุณภาพชีวิต หมายถึง การที่ประชาชนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดี มีสุขภาพอนามัยที่ดี การมีครอบครัวที่อบอุ่น การปลอดอบายมุข และไม่มีการทะเลาะวิวาทกันในชุมชน

ทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) หมายถึง ประโยชน์จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แก่ อัตตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) ปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อผู้อื่น) และอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อสังคม)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมเอกสาร ตำรา หนังสือ ผลงานวิจัย และบทความวิชาการเพื่อประมวลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาโดยสามารถจำแนกหัวข้อออกได้ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน)
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์

ความหมายของบทบาท

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาท ว่าเป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556, หน้า 602) การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาทมักเป็นของคู่กัน คือ เมื่อมีสถานภาพจะต้องมีบทบาทด้วยแต่ไม่เสมอไป ดังนั้น บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร (Role) เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถพยากรณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้ เช่น ผู้มีตำแหน่งเป็นพ่อจะได้รับการคาดหวังจากสังคมให้แสดงบทบาทหรือหน้าที่ต่างๆ ของพ่อซึ่งจะต้องเลี้ยงดูลูก ส่งเสียให้ศึกษาเล่าเรียนอบรมสั่งสอนให้ความรักความเอ็นดูและอื่นๆ เป็นต้น ตำแหน่งอื่นๆ ก็เช่นกัน เช่น ครู อาจารย์ เสมียน ภารโรง ต่างก็มีบทบาทที่คาดหวังจะต้องทำในฐานะที่ครองตำแหน่งต่างๆ เหล่านี้นั้นอยู่ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2538, หน้า 96)

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ของ George Herbert Mead เป็นทฤษฎีที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการกระทำระหว่างกันด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic-interaction Theory) Mead เสนอว่า บุคคลเรียนรู้ว่าตัวเองเป็นใครในระหว่างกระบวนการเรียนรู้บทบาทในที่สุดบทบาทที่บุคคลแสดงออกจะกลับมาเป็นตัวเขาโดยการหล่อหลอม (Shape) และปรับให้เหมาะสมกับความเป็น

ตัวตน (Self) ของเขา และบทบาททางสังคมของบุคคลได้มาจากการหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพ (Personality) ของเขา นอกจากนั้นทฤษฎีบทบาทยังมองความเป็นตัวตนในฐานะที่เป็นการกระทำ (Performance) คือ เป็นผลผลิตของบทบาททางสังคมบทบาทใดบทบาทหนึ่ง (Product of Specific Social Roles) ถ้าใครก็ตามเปลี่ยนบทบาทเขาจะต้องเปลี่ยนความเป็นตัวตนด้วย ในความหมายนี้บทบาททางสังคมสามารถถูกมองในฐานะที่เป็นตัวเชื่อม (Bridge) ระหว่างโครงสร้างสังคม (Social Structure) และความคิดเกี่ยวกับตัวเอง บทบาทที่บุคคลแสดงและประการประสบผลสำเร็จในการกระทำของเขาจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นตัวตนของเขาและความคิดเกี่ยวกับตนเองของเขา (ธวัช บุญยณณี, 2546, หน้า 121)

ผู้ศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายบทบาทให้ผู้รับผิดชอบ โดยปฏิบัติงานให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของกลุ่มคนหรือสังคมบทบาทเป็นแนวความคิดในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ที่ควบคู่กับฐานะตำแหน่ง ผู้ใดสวมตำแหน่งนั้นก็จะมีหน้าที่ตามตำแหน่งนั้นด้วย ส่วนบทบาทเป็นการประพฤติปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ตามตำแหน่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามตำแหน่งนั้นๆ เช่น บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการให้การอนุเคราะห์สงเคราะห์ด้านต่างๆ แก่ประชาชนที่เหมาะสม เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า บทบาท เป็นพฤติกรรม หรือหน้าที่ที่บุคคลในตำแหน่งต่างๆ แสดงออกตามปทัสฐานของสังคมที่กำหนดและความคาดหวังให้บุคคลกระทำซึ่งการแสดงออกตามสถานภาพของตนเอง บทบาทจึงใช้คู่กับสถานภาพอยู่เสมอ เพราะเมื่อสังคมกำหนดสิทธิหน้าที่ให้สถานภาพใดอย่างไรแล้วบุคคลในสถานภาพนั้นๆ พึงประพฤติปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ สำหรับรับบทบาทหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์นั้นมีพระมหาเถระและนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดไว้ ดังนี้คือ

กองแผนงาน กรมการศาสนา (2540) กล่าวถึง บทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ถือเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชน ซึ่งทำหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเผยแผ่สืบสาน และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือเป็นภารกิจสำคัญที่คณะสงฆ์จะต้องปฏิบัติ นอกจากนั้นแล้วการปฏิบัติและการดำรงชีวิตของพระภิกษุสงฆ์ตามพระธรรมวินัยจะเป็นการสร้างศรัทธาความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนและเป็นแรงจูงใจให้พุทธศาสนิกชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

กฎหมายมหาชน ฉบับที่ 15 ข้อที่ 5 ว่าด้วยเรื่อง บทบาทหน้าที่การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ได้แก่กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องถือเป็นหน้าที่เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนาหรือเพราะเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนามี 6 ฝ่าย คือ

1. การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม
2. การศาสนศึกษา
3. การศึกษาสงเคราะห์
4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา
5. การสาธารณูปการ
6. การสาธารณสงเคราะห์

วิธีดำเนินงานการทั้ง 6 ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม แต่บางประการคงเป็นไปตามจารีต คือ ปฏิบัติตามจารีตที่มีอยู่

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในแต่ละด้าน ดังนี้ (กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554, หน้า 25)

1. ด้านการปกครอง หมายถึง การดูแลคุ้มครอง บริหาร

ความสำคัญการปกครองของคณะสงฆ์ไทยเป็นการปกครองในระบบประชาธิปไตย โดยมีสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายกทรงเป็นประธาน มีการบังคับบัญชากันไปตามลำดับชั้นนับตั้งแต่ระดับมหาเถรสมาคมลงไปจนถึงเจ้าอาวาส พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 2535 ได้ลำดับชั้นการปกครองคณะสงฆ์ไว้ดังนี้

มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมการจัดระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายมหาชน

หลักการปกครอง เป็นภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาสหรือเจ้าคณะปกครอง ดำเนินการสอดส่องดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรที่อยู่ในวัดหรือในปกครองปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคมหรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้ทำหน้าที่เป็นเจ้าคณะปกครองทุกระดับนับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) นอกจากนี้ยังรวมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์เป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตร

2. การศาสนศึกษา หมายถึง การเล่าเรียน ฟีกฝน และอบรม

ความสำคัญการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เป็นการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรมและบาลีนอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้วยังได้ชื่อว่าเป็นการ สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลีเพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลี แล้วก็จะไม่มีผู้ใดสามารถรู้และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎกถ้าขาดความรู้เรื่อง พระไตรปิฎกแล้วพระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วย ด้วยเหตุนี้พระมหากษัตริย์ผู้เป็น ศาสนูปถัมภกตั้งแต่โบราณมาจึงทรงทำการทำนุบำรุงสนับสนุนการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม และทรงยกย่องพระภิกษุสามเณรที่เรียนรู้พระพุทธรวจนะให้มีฐานันดร พระราชทานราชูปการ ต่างๆ มีนิตยภัต เป็นต้น

หลักการศาสนศึกษา เป็นภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งแผนกธรรม-บาลี แผนกสามัญการอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งภารกิจด้านนี้ ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูสอน เป็นกรรมการตรวจข้อสอบธรรมบาลี สนามหลวง เป็นเลขานุการสอบธรรม-บาลีสนามหลวง เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือเป็นประธานจัด สอบธรรม-บาลีสนามหลวงและเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส นอกจากนี้ยัง รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยเช่น มอบ ทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรที่สอบไล่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็น ต้น

3. การเผยแผ่ หมายถึง ทำให้ขยายออกไป ทำให้ขยาย กว้างขวางออกไป

ความสำคัญการเผยแผ่คือการทำให้แพร่หลายในลักษณะติดแน่นกระจายไปเช่น เผย แผ่ศาสนา เผยแผ่ธรรม องค์การเผยแผ่ ส่วนคำว่า เผยแพร่ ใช้ในความหมายว่า ประกาศ โฆษณาทำให้ แพร่หลายในลักษณะกระจายให้เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสได้ทางตา หู เป็นต้น

หลักการเผยแผ่เป็นภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชน ได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจ ในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทั้งทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ ธรรมด้วยสื่อต่างๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ หรือวีดิทัศน์ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัด หรือพระภิกษุจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการ ให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับ อิทธิพลมาจากหลัก

พระพุทธศาสนา เช่น การจัดงานเทศน์มหาชาติการจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การจัดงานในวันที่กำหนดเป็นวันสำคัญของไทย (วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ เป็นต้น) การจัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดโครงการบวชเนกขัมมจารีณี (ชีพรามณ์) การจัดอุปสมบทหมู่หรือจัดให้มีการปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ การจัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การจัดให้มีการแสดงธรรมในวันอัมมสวณะ (วันพระ) การจัดส่งพระภิกษุไปสอนศีลธรรมแก่นักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ธรรมที่คณะสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจัดให้ดำเนินการในรูปแบบ “หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.)” “การอบรมจริยธรรมนักเรียน ข้าราชการ และประชาชน” “การอบรมครูจริยศึกษา” “การส่งเสริมหน่วยเผยแพร่ศีลธรรม” “การส่งเสริมหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์” เช่น โครงการอุทยานการศึกษาในวัด โครงการสวนสมุนไพรในวัด โครงการลานวัดลานใจ ลานกีฬา โครงการวัดพัฒนาตัวอย่าง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแพร่ ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสิ้น ปัจจุบันการเผยแผ่ต้องดำเนินงานตามระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2550

4. การสาธารณูปการ หมายถึง การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานภายในวัด

ความสำคัญ การสาธารณูปการโดยรวม หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านวัตถุทุกอย่าง ไม่เฉพาะแต่ศาสนสถานเท่านั้นหากรวมไปถึงการทำวัดให้สะอาด ร่มรื่น สะดวก สบาย การทำถนน ทางเดินในวัดและการตกแต่งวัดให้ดูสวยงามให้สบายตาแก่ผู้พบเห็น นอกจากนี้การสาธารณูปการเป็นงานประจำของเจ้าอาวาสอย่างหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำทั้งนี้เพื่อสร้างสิ่งจำเป็น รักษา สิ่งที่มีอยู่แล้วไว้และ ซ่อมแซมสิ่งที่ชำรุดทรุดโทรมให้คงสภาพไว้เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและพระสงฆ์ภายในวัด ในการนี้ให้รวมถึงการดูแลรักษาศาสนสมบัติของพระพุทธศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวมของสงฆ์มิใช่สมบัติส่วนตัวของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ มีพระบรมพุทธานุญาตให้สงฆ์ช่วยกันดูแลรักษา เช่น ให้ตั้งพระภิกษุทำหน้าที่ดูแลรักษาวัสดุสิ่งของของสงฆ์ซึ่งเรียกว่า ภัณฑาคาริก โดยเฉพาะศาสนสมบัติแบ่งเป็น 2 อย่าง คือ

1. ศาสนสมบัติวัด คือ ทรัพย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง เป็นหน้าที่ของสงฆ์ในวัดนั้นซึ่งมี เจ้าอาวาส เป็นต้น ช่วยกันดูแล รักษา ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

2. ศาสนสมมติกลาง คือ ทรัพย์สินอันมิใช่เป็นศาสนสมมติวัดแต่เป็นของสงฆ์ส่วนกลาง เช่น ที่ดิน และผลประโยชน์วัดร้าง ทรัพย์สินที่มีผู้ยกให้สงฆ์ส่วนกลาง ศาสนสมมติกลางเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองสงฆ์ระดับสูงดูแลรักษา ทั้งนี้การจัดการศาสนสมมติภายในวัด จะต้องยึดหลักให้ถูกต้องตาม กฎหมาย พระธรรมวินัย มติมหาเถรสมาคมและจะต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยทั่วไป หากไม่จำเป็น

หลักการดำเนินการสาธารณูปการ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุดำเนินการเกี่ยวกับการ พัฒนาวัด ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส หรือกล่าวง่าย ๆ ก็คือ ภารกิจด้านการก่อสร้าง การซ่อมแซม การจัดให้มีการ บำรุงดูแลรักษา ถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น การสร้างอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุการจัดการศาสนสมมติให้เป็นไปด้วยดีการจัดทำบัญชี เสนาสนะและศาสนสมบัติของวัด เป็นต้น

5. การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝน อบรม แก่ประชาชน

ความสำคัญการศึกษาสงเคราะห์เป็นการจัดการศึกษาที่วัด คณะสงฆ์ดำเนินการขึ้น เพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชน เยาวชนได้รับการศึกษา

หลักการศึกษาสงเคราะห์เป็นภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้น การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาเพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็น พลเมืองที่มีความรู้คู่คุณธรรมของประเทศ โดยมีความมุ่งหมาย 4 ลักษณะ คือ 1. การจัดการ ศึกษาเป็นโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติโดยมุ่งให้พระภิกษุสามเณร นักเรียน ได้ศึกษา เพื่อชีวิตและสังคม ได้แก่ โรงเรียนราษฎร์การกุศลของวัด ศูนย์การเรียนรู้ศีลธรรมในวัด (ศูนย์ ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เต็มหรือวันหยุดอื่นๆ) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2. การสงเคราะห์ให้เด็กและประชาชนได้รับการศึกษาใน สถานศึกษาของรัฐหรือเอกชนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ เช่น การเป็นผู้นำในการตั้งโรงเรียน ในชนบทที่ตั้งวัด การให้สร้างสถานศึกษาในบริเวณวัด การให้ใช้หรือให้เช่าที่ดินวัดหรือที่ธรณี สงฆ์ในการสร้างสถานศึกษาของรัฐหรือท้องถิ่น การเป็นผู้อุปการะโรงเรียนต่างๆ การให้ความ อุปถัมภ์แก่เด็กวัด 3. การสอนศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการ ศึกษาชาติ เช่น การสอนธรรมศึกษา การสอนศีลธรรม หน่วยงานพระธรรมทูตและหน่วยอบรม ประชาชนประจำตำบลในการเผยแพร่อะริยธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาต่างๆ

การสงเคราะห์ที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคลากรทางการศึกษา เช่น มอบทุนการศึกษา มอบอุปการณการศึกษา ฯลฯ ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของวัดได้บริจาคทุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อการศึกษาแก่เด็กในระบบโรงเรียนของรัฐหรือของเอกชนหรือสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษาหรือการดำเนินการใดๆ ของพระภิกษุที่มีความสามารถโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยที่เป็นไปเพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนจัดว่าเป็นภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ทั้งสิ้น

6. การสาธารณสงเคราะห์หมายถึง การช่วยเหลือเพื่อประชาชนทั่วไป

ความสำคัญ การสาธารณสงเคราะห์นอกจากเป็นการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้ยากไร้และประสพภัยแล้วยังหมายรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้การฝึกอาชีพแก่ประชาชน การให้ใช้สถานที่วัดสำหรับดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

หลักการสาธารณสงเคราะห์ เป็นภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมในรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย ทั้งนี้โดยมุ่งเน้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ได้แก่ การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่างๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่างๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยหรือการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่างๆ เป็นต้น

พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) (2549) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทการบริหารกิจการคณะสงฆ์นั้น พระสังฆาธิการเป็นบุคลากรอันสำคัญยิ่งของพระพุทธศาสนาในฐานะที่ได้รับมอบหมาย จากพุทธบริษัทให้เป็นผู้ดำเนินการด้านต่างๆ ของพระพุทธศาสนา ภารกิจของพระสังฆาธิการนั้นนอกจากหน้าที่ตามปกติของพระสงฆ์คือ การสอนธรรมนำปฏิบัติแก่พุทธบริษัทแล้วยังมีภารกิจด้านการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาอีก 6 ด้าน กล่าวคืองาน การปกครอง งานการศาสนศึกษา งานการศึกษาสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ งานการสาธารณูปการ และงานสาธารณะสงเคราะห์เป็นการบริหารจัดการภาระงานด้านต่าง ๆ

สำหรับพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่อาศัยอยู่ในวัดก็ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของมหาเถรสมาคม ขณะเดียวกันก็ต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของเจ้าอาวาสที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่พระสงฆ์พึงกระทำให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั่วไป

ดังนั้นจากการทบทวนวรรณกรรม ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยได้ศึกษาบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ใน 5 ด้านดังนี้ ได้แก่

1. ด้านการศาสนศึกษา
2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์
3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
4. ด้านการสาธารณูปการ
5. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ด้านการศาสนศึกษา

พระภิกษุในพระพุทธศาสนาแบ่งออกได้เป็นสองฝ่ายคือ ฝ่ายคัมภีร์และฝ่ายวิปัสสนาธุระ ฝ่ายคัมภีร์ ศึกษาศาสตร์พระปริยัติธรรม คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้เกิดความรอบรู้ในหลักธรรมเพื่อนำไปประพฤติปฏิบัติและสั่งสอนผู้อื่นต่อไป พระภิกษุฝ่ายนี้เมื่อศึกษาแล้วจะเกิดปัญญาที่เรียกว่า สุตตามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้จากภายนอกโดยการฟังการเห็นเป็นต้น ส่วนใหญ่พระภิกษุฝ่ายคัมภีร์มักจะอยู่ที่วัดในเมืองหรือหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการแสวงหาความรู้เพื่อตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ และได้ใช้ความรู้นั้นๆ สั่งสอนผู้อื่นได้ง่ายได้บ่อยครั้งและได้เป็นจำนวนมากจึงเรียกพระภิกษุฝ่ายนี้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นฝ่ายคามวาสีหรือพระบ้าน

อีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าอรัญญวาสีหรือพระป่า หมายถึง ฝ่ายวิปัสสนาธุระนำเอาพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดจริงจังโดยเน้นที่การฝึกจิตในด้านสมาธิเพื่อให้เกิดปัญญาในลักษณะของภาวนามยปัญญาอย่างนี้เป็นต้น

การศึกษาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึงการศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ การศึกษาของสงฆ์แต่เดิมนั้นเริ่มต้นมาแต่สมัยพุทธกาลและบุคคลที่เข้ามาสู่สังฆมณฑลในครั้งพุทธกาลตามประวัติความเป็นมาส่วนมากมักจะได้รับการศึกษาทั้งคดีทางโลกและคดีทางธรรมมาเป็นอย่างดีตามลัทธิศาสนาในสมัยนั้นเป็นต้นว่าเรียนจบไตรเพทมาก่อนการศึกษาของสงฆ์ในสมัยพุทธองค์ยังทรงพระชนม์อยู่มี 2 ประการคือ

1. คันถะธูระ คือ ธูระฝ่ายคัมภีร์ธูระคือการเรียนพระคัมภีร์ การศึกษาปริยัติธรรม ปริยัติ คือ พุทธพจน์อันจะพึงเล่าเรียนสิ่งที่ควรเล่าเรียนโดยเฉพาะหมายเอาพระบาลีคือพระไตรปิฎก พุทธพจน์หรือพระธรรมวินัย) การเล่าเรียนพระธรรมวินัย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2551, หน้า 220 – 374)

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม หรือที่เรียกกันว่า นักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เป็นการศึกษาพระธรรมวินัยในภาษาไทย เพื่อให้ภิกษุสามเณรผู้เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถศึกษาพระธรรมวินัยได้สะดวกและทั่วถึง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่สัมมาปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างไกลออกไป

นับแต่ได้มีการตั้งหลักสูตรนักธรรมขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2455 หลักสูตรได้มีการปรับปรุงเรื่อยมาเป็นระยะ ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาและตำราที่ใช้เป็นหลักสูตรหรือแบบเรียนในชั้นนั้นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้สอบนักธรรมได้ในชั้นนั้นๆ มีความรู้สมกับภูมิ เพราะวัตถุประสงค์สำคัญในการที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงพระดำริจัดตั้งการศึกษานักธรรมขึ้นนั้น ก็เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ธรรมวินัยสมกับภูมิของตน กล่าวคือ

1. นักธรรมชั้นตรี เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งยังอยู่ในภูมินวกะ มีพรรษาหย่อน 5 มีความรู้ธรรมวินัยพอรักษาตัวได้
2. นักธรรมชั้นโท เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิมัชฌิมะมีพรรษาเกิน 5 มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดกว้างขวางออกไปถึงขั้นพอช่วยแนะนำผู้อื่นได้
3. นักธรรมชั้นเอก เพื่อให้ผู้ศึกษาเล่าเรียนซึ่งอยู่ในภูมิเถระ มีพรรษาเกิน 10 มีความรู้ธรรมวินัยละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นถึงขั้นสามารถเป็นหลักในสังฆกรรม และเป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ดูแลสั่งสอนผู้อื่นได้

หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในปัจจุบัน แบ่งเป็น 3 ชั้น 9 ประโยค คือ

1. ชั้นเปรียญตรี (ชั้นที่ 1) ตั้งแต่ ประโยค 1-2 ถึงเปรียญธรรม 3 ประโยค
2. ชั้นเปรียญโท (ชั้นที่ 2) ตั้งแต่ เปรียญธรรม 4 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 6 ประโยค
3. ชั้นเปรียญเอก (ชั้นที่ 3) ตั้งแต่ เปรียญธรรม 7 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 9 ประโยค

(พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี (จูแวน), 2551, หน้า 25 – 28) กล่าวคือ บทบาทด้านการศาสนศึกษา คือ การสนับสนุนให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามหลักสูตรแบ่งเป็น ๓ ชั้นคือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท นักธรรมชั้นเอก ส่วนการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ตามหลักสูตรแบ่งออกเป็น 3 ชั้น 9 ประโยคคือ

ชั้นที่ 1 ประโยค 1-2 ถึง 3 ประโยค ชั้นที่ 2 เปรียญธรรม 4 ประโยค ถึง เปรียญธรรม 6 ประโยค และชั้นที่ 3 เปรียญธรรม 7 ประโยค ถึง เปรียญธรรม 9 ประโยค

2. วิปัสสนาธุระ คือ ธุระฝ่ายวิปัสสนา ธุระด้านการเจริญวิปัสสนา กิจพระศาสนาในด้านการสอนการฝึกเจริญกรรมฐาน ซึ่งจบครบที่วิปัสสนา

ด้านการศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลการศึกษาหรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการสาธารณะศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการสงเคราะห์ปวงชนทั้งก่อนวัยเรียนและในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่างๆ ตามสมควร การศึกษาสงเคราะห์นั้นเป็นการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนทั่วไป ปัจจุบันดำเนินการดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแผ่พระพุทธศาสนา นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในโรงเรียนสามัญ
2. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ภายในวัดเป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงาม ให้แก่เด็กตลอดจนเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ส่งเสริมให้พระภิกษุได้บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมเพิ่มขึ้นและเป็นศูนย์ประสานความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชาวบ้าน (พระใบฎีกาณัฐพร สุานวุฑฺโฒ, 2554, หน้า 22) การศึกษาสงเคราะห์หมายถึงการให้การสงเคราะห์ด้านการฝึกฝนอบรมแก่ประชาชน โดยเป็นการจัดการศึกษาที่วัดคณะสงฆ์ดำเนินการขึ้นเพื่อสนองต่อนโยบายของภาครัฐในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเยาวชนชนได้รับการศึกษา

การศึกษาสงเคราะห์คือการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากอันเนื่องมาจากปัญหาสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจสังคมและการเมืองให้ได้รับความคุ้มครองช่วยเหลือและให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรมซึ่งสนองตามหลักการที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติได้แก่

1. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์
2. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางสังคม
3. เด็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาอันเนื่องมาจากปัญหาทางการเมือง
4. เด็กยากจนที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทางและปัญญาเป็นเลิศ

(พระมหาปริณันท์สัทธ์ รุจิธมฺโม (ทองมา) 2559, หน้า 110 - 118)

การศึกษาสงเคราะห์ที่พระสงฆ์ดำเนินการในลักษณะนี้เป็นการจัดการศึกษาซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์มีความมุ่งหมายให้วัดและพระภิกษุในพระศาสนา ได้จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสงเคราะห์เด็กและเยาวชนของชาติและพระภิกษุสามเณรส่วนหนึ่งเป็นเหตุให้เด็กและเยาวชนได้เข้าใกล้วัดและได้ศึกษาหลักธรรมทางศาสนา

2. ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีความมุ่งหมายให้วัดและพระสงฆ์ให้การศึกษอบรมปลูกฝังศีลธรรมวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชนเป็นโอกาสให้พระสงฆ์ได้ใช้วิชาการศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วยหลักธรรมของพระศาสนา

3. ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดมีความมุ่งหมายให้วัดได้ช่วยอบรมปมนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็กทั้งเป็นการให้โอกาสวัดและพระสงฆ์ได้ร่วมพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติแต่วัยเด็ก

4. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุสามเณรศึกษาเล่าเรียนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแผนกสามัญศึกษาและมีการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมหมวดภาษาบาลีหมวดพระธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ

ภารกิจในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การศึกษาแผนกธรรมศึกษาหรือบาลีศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด ตลอดจนการมอบทุน วัสดุและอุปกรณ์ทางการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

จึงกล่าวได้ว่า บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์ หมายถึงการจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุน จุนเจือหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลหรืออุดหนุนจุนเจือการศึกษาอื่นนอกการศาสนศึกษาหรือสถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษาเล่าเรียน คณะสงฆ์ได้กำหนดการศึกษาสงเคราะห์เป็นกิจการอันหนึ่งของคณะสงฆ์ การศึกษาสงเคราะห์นั้นว่าโดยลักษณะ ควรแยกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. การศึกษานอกเหนือจากการศาสนศึกษาที่พระสงฆ์ดำเนินการเพื่อการสงเคราะห์ประชาชนหรือพระภิกษุสามเณร 2. การสงเคราะห์เกื้อกูลแก่การศึกษา สถาบันการศึกษาหรือบุคคลผู้กำลังศึกษา

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในอดีตการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของวัดและชาวบ้านตามประเพณีและโอกาสอันสมควร เช่น การเทศนาสั่งสอนชาวบ้านในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเทศน์ในงานบุญพิธีหรืองานบำเพ็ญกุศลต่างๆ เช่น งานทำบุญบ้าน งานศพ เป็นต้น

ในปัจจุบันที่การสื่อสารมีความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น พระสงฆ์สามารถดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ได้มากขึ้น ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสามารถแบ่งได้ 3 ประการใหญ่ ๆ คือ

1. พระธรรมจาริก พระสงฆ์ไทยที่เสียสละเวลาและสมัครใจเดินทางไปปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวเขาในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ที่มีชาวเขาอาศัยอยู่ ทำให้ชาวเขาแต่ละเผ่าหันมาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แสดงตนเป็นพุทธมามกะ และส่งบุตรหลานเข้าบรรพชาอุปสมบทเป็นจำนวนมาก และได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน ทั้งฝ่ายปริยัติธรรมและสามัญศึกษา และได้เดินทางเข้าไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามภูมิภาคอันเป็นเผ่าเดิมของตนต่อไป

2. พระธรรมทูต พระธรรมทูตคือพระภิกษุ สามเณรที่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาพอสมควรที่จะดำเนินการเผยแผ่ได้ แล้วเสียสละไปพบกับประชาชนในที่ต่าง ๆ เพื่อหาทางโน้มน้าวประชาชนให้เกิดความสนใจเลื่อมใสในคุณค่าแห่งศีลธรรมและพระพุทธศาสนา

3. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยทั่วไป

- 3.1 การเทศน์ หรือการบรรยายธรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันธรรมสวนะ (วันพระ) งานศพ วันอาทิตย์ หรือตามที่ได้รับนิมนต์ไปในสถานที่ต่าง ๆ เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ

- 3.2 การเผยแผ่โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งพิมพ์ เป็นต้น

- 3.3 อื่น ๆ หมายถึง การเผยแผ่ที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านอื่นๆ เช่น พัฒนาหรือสงเคราะห์ด้านวัตถุแล้วโน้มน้าวให้หันเข้าธรรมะ (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับสวนดุสิตโพลมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2550, หน้า 19)

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการจักต้องกระทำโดยการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ฉะนั้นจักเห็นได้ว่าการเผยแผ่ของพระสงฆ์ วัด และคณะสงฆ์ในปัจจุบันมีทั้งแบบประเพณี แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะหรือหน่วยงานขึ้นดำเนินการ คือ

1. การเผยแพร่ตามประเพณีคณะสงฆ์และประเพณีไทย ได้แก่ การเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนที่วัด ที่บ้าน ที่มีผู้อาราธนาและที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ ทั้งแบบเทศน์ธรรมดา คือ เทศน์รูปเดี่ยวหรือเทศน์ปุจฉาวิสัชนา 2 รูปขึ้นไป

2. การเผยแพร่แบบปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน ได้แก่ การบรรยายธรรม การสนทนาธรรม การปาฐกถาธรรมในที่ประชุมที่วัดหรือที่อื่นๆ ในโอกาสต่างๆ หรือโดยทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ บันทึกลงแผ่นเสียงหรือแถบบันทึกเสียงไปเผยแพร่ที่อื่น ในโอกาสต่างๆ รวมทั้งการพิมพ์หนังสือเทศน์ หนังสือธรรมะออกเผยแพร่หรือลงในหนังสือพิมพ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตออกเผยแพร่

3. การเผยแพร่แบบจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแพร่หรือสถานศึกษาเป็นประจำหรือครั้งคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษในวัดหรือในหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น งานพระธรรมทูต งานพระธรรมจาริกงานอบรมประชาชนประจำตำบล หน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะผู้เยาว์โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นต้น

การเผยแพร่ หมายถึง การทำให้หลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาขยายกว้างขวางออกไป ทำให้เป็นที่เผยแพร่หลายต่อสาธารณชนเป็นการสื่อสารเพื่อการพัฒนาบุคคลทางด้านจิตใจให้มีความเคารพเลื่อมใสยำเกรงต่อพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติตามสมควรแก่การปฏิบัตินั้น และให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่พระองค์ประสงค์ว่า 3 ประการคือ

1. ทิฏฐธรรมมิกัตถะ คือ ประโยชน์ปัจจุบัน ประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์ขั้นต้น
2. สัมปรายิกกัตถะ คือ ประโยชน์เบื้องหน้าหรือภพหน้า หรือประโยชน์สูงขึ้นไป
3. ปรมัตถะ คือ ประโยชน์สูงสุด จุดหมายสูงสุด คือนิพพานวิธีที่พระสงฆ์ใช้ในการ

การเผยแพร่ธรรมะในปัจจุบัน ได้แก่

- 3.1 การเทศนา
- 3.2 ปาฐกถาธรรม
- 3.3 อภิปรายธรรม
- 3.4 สนทนาธรรม
- 3.5 การสอนสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน
- 3.6 การใช้สื่อและอุปกรณ์ประกอบการสอนธรรมะ

การเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาไปประพฤติ

ปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข ตามที่พระพุทธองค์ทรงประสงค์ 3 ประการ คือ ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาตินี้) สัมปรายิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในชาติหน้า) และปรมัตถประโยชน์ (ประโยชน์อย่างยิ่ง คือ พระนิพพาน) พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตามบทบัญญัติมาตรา 3(3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2552 (อ้างใน พระใบฎีกาณัฐพร สุานวุฑฺฒิม, หน้า 22) ดังนี้

ตามบทบัญญัตินี้ได้จำแนกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสหรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาสจะต้องปฏิบัติรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะต้องจัดทำอันเป็นภารกิจประจำตลอดเวลาที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หรือตำแหน่งที่สูงขึ้นไป แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. เป็นธุระในการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต
2. เป็นธุระในการอบรม และสั่งสอนธรรมแก่คฤหัสถ์

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ทั้งวัด และพระสงฆ์ได้ทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ดังนั้นจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนา และหน่วยอบรมทางจิต มีทั้งหน่วยอบรม อ.ป.ต. (หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล) ทั้งนี้การเผยแผ่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

1. พระสงฆ์จะต้องศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามอย่างจริงจัง สอนอย่างไร ปฏิบัติอย่างนั้น
2. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความจริง เพื่อประโยชน์ของตน
3. ไม่ยึดติดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
4. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความพระธรรมวินัยตามความชอบใจ หรือความต้องการของประชาชน
5. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
6. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่นๆ (อ้างใน พระใบฎีกาณัฐพร สุานวุฑฺฒิม, หน้า 24)

จากข้อมูลเบื้องต้นพอสรุปได้ว่า บทบาทด้านการเผยแผ่ คือ การทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างออกไป ให้แพร่หลาย ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้หลักคำสอนในพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ทำให้มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย น้อมนาเอาหลักคำสอนใน

พระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น เพราะพระพุทธศาสนาบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลกหัวใจสำคัญของการเผยแผ่คำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก โดยให้เกิดประโยชน์สุข พระภิกษุผู้เป็นเจ้าของเจ้าอาวาส และเจ้าคณะทุกชั้น มีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ด้านสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อยเป็นงานเกี่ยวการพัฒนาวัด สถาน ที่ และสิ่งแวดล้อมของวัดได้แก่ การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถานให้อยู่เรียบร้อยดีงาม ซึ่งได้แก่การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนโดยมีพระภิกษุสงฆ์ เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ ผู้นำทางศาสนาของชุมชน เป็นผู้ดูแลและรักษา และจัดการวัดของประชาชนถือเป็นการช่วยเหลือประชาชนและกิจการอื่นๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่ให้การช่วยเหลืออุดหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัด หรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวการดูแลรักษาและการจัดการวัดว่าการสาธารณูปการในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์พุทธศักราช 2505 แก้ไขเพิ่มเติมปี พ.ศ.2535 ได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ข้อแรกว่า บำรุงรักษา วัด จัดกิจกรรม และศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีการสาธารณูปการจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและเป็นกิจการของวัดและคณะสงฆ์ตามกฎหมาย อนึ่งงานด้านสาธารณูปการ (พระใบฎีกาณัฐพร ฐานวุฑฺโฒ, หน้า 24) เมื่อแยกเป็นข้อย่อยแล้วจะได้ดังนี้

1. ขออนุญาตหรือถอนและก่อสร้างศาสนวัตถุใหม่
2. ขอสถสร้างวัดตั้งวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง
3. ขอยกวัดร้างเป็นวัดมีภิกษุจำพรรษา
4. ขอยกวัดเป็นพระอารามหลวง
5. ขอยุบวัดรวบวัด
6. วัดประกันอัคริภิกษุ วินาศภิกษุ
7. การประชุมตรวจการคณะสงฆ์
8. การขอใช้ที่ดินทางราชการเพื่อสร้างวัด
9. ระเบียบ กฎหมาย ที่เกี่ยวกับสาธารณูปการ
10. ขอพระราชทานวิสุงคามสีมา
11. งานของบประมาณอุดหนุนการบูรณะวัด

การสาธารณูปการ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 กล่าวว่า เป็น คำนาม หมายถึง “การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์” สำหรับการสาธารณูปการ ที่จัดเป็น ระเบียบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ส่วนกลาง และระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง เรียกว่า “การสาธารณูปการ” นั้นหมายถึง

1. การก่อสร้าง และการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุ และศาสนสถาน
2. กิจการอันเกี่ยวกับวัด คือ การสร้างวัด การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุจำพรรษา และการยกวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวง
3. กิจการอื่นๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร
4. การศาสนสมบัติของวัด

สรุปได้ว่า บทบาทด้านการสาธารณูปการ คือการลงมือปฏิบัติงานสาธารณูปการ ซึ่งมี วิธีปฏิบัติแตกต่างกันตามลักษณะของงานการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ได้แก่ การก่อสร้างศาสนวัตถุขึ้นมาใหม่ การซ่อมแซมของเก่าและการปรับปรุงตกแต่งศาสนวัตถุและ ศาสนสถานที่มีอยู่เดิมหรือเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ด้านการสาธารณสงเคราะห์

สาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการเพื่อให้เป็นสาธารณประโยชน์ของ หน่วยงาน บุคคลหรือคณะบุคคล เว้นแต่การนั้นอยู่ในขอบข่ายแห่งการสงเคราะห์หรือการ ช่วยเหลือเกื้อกูลอุดหนุนจนเจือ กิจการของ รัฐหรือของเอกชนที่ดำเนินการเพื่อ สาธารณประโยชน์หรือการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่ซึ่งจะเป็นสาธารณสมบัติหรือประชาชน ทั่วไปและการเกื้อกูลทำประโยชน์ร่วมกันทั้งให้คำแนะนำคำสอนความคิดและวัตถุสิ่งของ ตาม แนวคิดทางพระพุทธศาสนาถือว่าการให้ธรรมเป็นทานย่อมชนะการให้ทานทั้งปวง ฉะนั้นการ สอนหนังสือก็ดีการแนะนำที่เกี่ยวกับความรู้ก็จัดเป็นสาธารณประโยชน์ทั้งนั้น (พระครูชินวรา นุวัตร (คำยวง), 2554, หน้า 42) สาธารณะสงเคราะห์โดยแยกลักษณะมี 4 ประการคือ

1. การดำเนินกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล ได้แก่ การที่วัดและคณะสงฆ์ดำเนินการเองซึ่ง กิจอย่างใดอย่างหนึ่งมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสาธารณะประโยชน์ เช่น กิจการหน่วยอบรมประจำ ตำบล ห้องสมุดเพื่อประชาชนจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นต้น
2. การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณะประโยชน์ ได้แก่ การช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมกิจการของรัฐหรือเอกชนให้เป็นไปเพื่อสาธารณะประโยชน์ เช่น การพัฒนา หมู่บ้านการพัฒนาตำบลและการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

3. การถือกุศลสาธารณะสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณะสมบัติได้แก่ การสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง ก่อสร้างโรงพยาบาลและปลูกต้นไม้ เป็นต้น

4. การถือกุศลแก่ประชาชนหรือสรรพสัตว์ ได้แก่ การช่วยเหลือประชาชน เช่น จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือประชาชนทางด้านไฟไหม้และน้ำท่วม มอบเครื่องอุปโภคบริโภคแก่ผู้ประสบภัยและสาธารณภัยซึ่งได้แก่ ความยากจน ความเจ็บไข้ เป็นต้น (พระใบฎีกาณัฐพร ฐานวฑฺฒโน, 2554, หน้า 26)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงการพัฒนาทั้งในทางสังคมและตัวมนุษย์ แต่จะเน้นที่การพัฒนาคน เพราะเมื่อพัฒนาคนแล้ว ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน สังคม และเป็นการพัฒนาที่ทำให้เกิดผลอย่างแท้จริง ซึ่งเป้าหมายของการพัฒนา คือ การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและทางจิตใจ โดยการให้ความสำคัญกับความสุขทางด้านจิตใจอันเกิดจากความมีอิสรภาพที่พึ่งตนเองได้ และความเข้มแข็งของบุคคลและชุมชน

ความหมายของคุณภาพชีวิต

เพลโตและอริสโตเติล (Plato and Alitotle, 1965, หน้า 50. อ้างใน พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548, หน้า 25) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับการมีชีวิตที่ดีว่า ชีวิตที่ดีที่สุดของมนุษย์นั้น อยู่ที่การขัดเกลาของประชาชน และเป็นผู้ให้การศึกษาและฝึกอบรม ฝึกฝนประชาชนจนบรรลุถึงชีวิตที่ดีด้วยตนเอง และมีความเชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีอิสระที่จะมีชีวิตที่ดีตามที่เขามองเห็น และโดยปัจเจกชนนั้นแตกต่างกัน แต่รัฐบุรุษก็มีหน้าที่ที่กำหนดชีวิตที่ดีให้พลเมืองได้

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย คุณภาพชีวิต ไว้ว่า ลักษณะของชีวิตที่ดีมีคุณภาพ หรือคุณสมบัติของชีวิตที่ดี หรือสิ่งที่ทำให้ชีวิตมีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบและลักษณะต่างๆ ที่แสดงถึงสภาพของชีวิตที่ดีดำรงอยู่ด้วยดี เป็นส่วนที่เกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกัน สังคมและธรรมชาติมีความพร้อม และสามารถที่จะพัฒนาให้ตัวเองเจริญงอกงามสู่ความสันติสุขและอิสรภาพสมบูรณ์ (พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2533, หน้า 10)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (พระมหาประสิทธิ์ สระทอง, 2548, หน้า 27) ได้ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งๆ ในช่วงเวลาหนึ่งๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ ความคิด และจิตใจ

อีกนัยหนึ่งพระพุทธศาสนาถือว่า ชีวิตของมนุษย์จะต้องมีการพัฒนาใน 4 ส่วน การพัฒนาด้ายกาย คีล จิต และปัญญา ถ้าบุคคลพัฒนาใน 4 ด้านแล้วย่อมจะได้ความสุขหรือความเจริญตามการพัฒนาของชีวิต คือ

1. ความสุขทางกาย (Physical) ได้แก่ ร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และมีสิ่งแวดล้อมภายนอกที่ดี สะอาด ปลอดภัย เช่น มีน้ำสะอาด อากาศบริสุทธิ์ ป่าไม้ สมบูรณ์สวยงาม ที่อยู่อาศัยสะอาดไม่มีขยะมูลฝอยเน่าเหม็น อาหารสะอาดถูกหลักอนามัย เป็นต้น ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตกายบุคคล” หรือบุคคลผู้มีกายเจริญแล้ว

2. ความสุขทางสังคม หรือ คีล (Moral) ได้แก่ มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรมมีการจัดการเพื่อความสุขความเจริญของบุคคลในสังคม ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกันผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตศีลบุคคล” บุคคลผู้มีศีลเจริญแล้ว

3. ความสุขทางจิตใจ (Emotional) ได้แก่ มีส่วนประกอบทางด้านคุณธรรมความดีงามทั้งหลายภายในจิตใจ ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาความขยันหมั่นเพียร อุตทน มีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุข ผ่องใส เป็นต้นผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตจิตบุคคล” บุคคลผู้มีจิตใจเจริญแล้ว

4. ความสุขทางปัญญา (Intellectual) ได้แก่ มีสติปัญญา ความเชื่อ ความรู้ ความนึกคิด ความเห็น ความเข้าใจชีวิตและโลกอย่างถูกต้อง ตามความเป็นจริง สามารถอยู่กับความเป็นจริงของโลกและชีวิตได้อย่างปกติสุขและอย่างเข้าใจ ผู้ที่มีความสุขด้านนี้เรียกว่า “ภาวิตปัญญาบุคคล” บุคคลผู้มีปัญญาเจริญแล้ว (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุ้น) และคณะ, 2556, หน้า 23)

ดังนั้น บุคคลผู้ที่ฝึกฝนตนเองตามหลักภาวนาทั้ง 4 ประการนี้ ย่อมได้รับความสุขทั้งที่เป็นโลกียะสุขหรือเป็นความสุขที่เกิดจากกิเลสความทุกข์ของสัตว์และมนุษย์ผู้เสพย์กามคุณ 5 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสที่น่าปรารถนา น่ารักใคร่ น่าชอบใจ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุธรรมทั้งหลาย ที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงได้ง่าย มิใช่ความสุขที่แท้จริง เป็นความสุขเพียงชั่วคราวและจะต้องแสวงหาสิ่งแปลกใหม่อยู่ร่ำไปและย่อมเข้าถึงโลกุตระสุข

ตามหลักทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow' Hierarchy of Needs Theory) มนุษย์ทุกคนมีความต้องการเป็นพื้นฐาน เพื่อการก้าวไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี ที่สรุปได้ว่าพฤติกรรมของมนุษย์มีรากฐานมาจากความต้องการ ในเบื้องต้นมี 5 ระดับ (สำราญ จุช่วย, 2554, หน้า 22)

ขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการพื้นฐาน เช่นอาหาร น้ำดื่ม ที่พักอาศัย ยารักษาโรค การพักผ่อนนอนหลับ อุณหภูมิที่เหมาะสม ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) เช่น ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพที่มั่นคง ได้รับบำเหน็จ บำนาญ มีหลักประกันชีวิต

ขั้นที่ 3 ความต้องการความรักและการเป็นที่รัก (Love/ Belongingness Needs) เช่น การมีครอบครัว เพื่อน คนรัก การเป็นสมาชิกหรือมีความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคม หรือชุมชน การเป็นสมาชิกกลุ่ม สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

ขั้นที่ 4 ความต้องการการยอมรับ และยกย่อง (Esteem Needs) ความต้องการในขั้นนี้ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ ขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การได้รับความยอมรับนับถือ สถานภาพ การเป็นที่สนใจ ตักดีศรี การมีชื่อเสียง การมีอิทธิพล เป็นต้น นอกจากนี้ความต้องการขั้นพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ในระดับของความ ต้องการได้รับการยอมรับและการยกย่องนี้ยังมีระดับความต้องการในระดับสูงขึ้นไป ได้แก่ ความเชื่อมั่นในงาน สมรรถนะ ความสำเร็จการเป็นแบบอย่าง ความเป็นอิสระ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 ความต้องการความสำเร็จและการประจักษ์ในตน (Self Actualization Needs) เป็นความต้องการในขั้นสูงสุดของพัฒนาการแห่งพฤติกรรมมนุษย์ โดยปกติความต้องการระดับนี้จะเกิดขึ้นเมื่อมีความต้องการในระดับต้นเมื่อได้รับการตอบสนองแล้ว เป็นความต้องการที่จะเข้าใจตนเอง ความสามารถที่จะบรรลุถึงศักยภาพที่สูงที่สุดของตนเอง Maslow อธิบายความต้องการในข้อนี้ว่า “อะไร ที่มนุษย์สามารถจะเป็นได้เขาจะต้องเป็นสิ่งนั้น”

จะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความต้องการขั้นพื้นฐานสำหรับชีวิต เพื่อต้องการให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาความต้องการในลำดับที่มากขึ้น สูงขึ้นเพื่อที่จะเพิ่มคุณภาพของชีวิตให้อยู่ในระดับที่ตนเองพอใจ

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน)

อรรถะ หมายถึง ประโยชน์ ผลที่มุ่งหมาย จุดหมาย อรรถะ 3 คือ 1. ทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในภพนี้ 2. สัมปรายิกัตถะ ประโยชน์เบื้องหน้า ประโยชน์ในภพหน้า 3. ปรมัตถะ ประโยชน์อย่างยิ่ง ประโยชน์สูงสุด คือ พระนิพพาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2551, หน้า 531 - 532) แบ่งเป็น 3 ระดับคือ

1. ทฤษฎีธัมมิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกนี้ หรือประโยชน์ขั้นต้น เป็นจุดหมายทันตาเห็น ที่สำคัญคือ

1.1 ความมีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง สง่างาม ไร้โรค ตลอดจนมีอายุยืนยาว

1.2 ความมีทรัพย์สินเงินทอง อย่างน้อยมีอาชีพการงาน พึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ ไม่มีหนี้สิน เป็นต้น

1.3 การมีครอบครัวที่มั่นคงผาสุก ตลอดจนวงศ์ตระกูลเป็นที่นับถือ

1.4 ความเป็นที่ยอมรับในสังคม มีสถานภาพดี มีชื่อเสียงเกียรติคุณพร้อมด้วยยศตำแหน่งไม่ว่าจะเป็นเกียรติยศ บริวารยศ หรืออิสริยยศ เป็นต้น

2. สัมปรายิกัตถะ หมายถึง ประโยชน์เบื้องต้น ประโยชน์ในภพหน้าหรือประโยชน์ชั้นสูงขึ้นไป ที่สำคัญเช่น

2.1 การมีความสุขทางจิตใจ ด้วยศรัทธาในพระรัตนตรัยซาบซึ้งในบุญกุศลและมั่นใจในการทำความดี

2.2 ความอึดใจมั่นใจในชีวิตของตนที่มีความประพฤติสุจริตตั้งงามได้ทำสิ่งที่ถูกต้อง

2.3 ความอึดใจในความมีชีวิตที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์ที่ได้เสียสละทำการสร้างสรรค์เกื้อกูลไว้แก่เพื่อนมนุษย์และสังคม

2.4 ความแก้แค้นล้างแค้นใจและปลดปล่อยเปิดบานใจ เนื่องจากมีความรู้ มีปัญญาที่จะแก้ปัญหาและจัดทำดำเนินกิจการต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.5 ความสบายใจมั่นใจในกรรมที่ได้ประกอบไว้อันเป็นบุญกุศลตั้งงามสุจริตเป็นหลักประกันชีวิตในภพหน้าสามารถจากโลกนี้ไปโดยไม่ต้องหวาดหวั่นกลัวภัยแห่งทุกคติ

3. ปรมัตถะ หมายถึง ประโยชน์สูงสุดหรือจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน คือความมีจิตใจที่หลุดพ้นจากกิเลสและความทุกข์ทั้งปวง บรรลุภาวะที่เรียกว่านิพพานซึ่งเป็นอิสระภาพสันติและความสุขอย่างสูงสุดที่เกิดจากความรู้แจ้งหยั่งเห็นความจริงแท้ของโลกและชีวิต มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวไปตามโลกธรรมคือความผันผวนแปรเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งหลายปลดปล่อยปล่อยใจเปิดบานเป็นสุขและสะอาดบริสุทธิ์ได้ตลอดทุกเวลามีชีวิตที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

ประโยชน์หรือจุดหมายทั้ง 3 ระดับนี้ สามารถแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. อัตตัตถะ หมายถึง ประโยชน์ตน คือ ประโยชน์ 3 ระดับที่กล่าวข้างต้นนั้นที่พึงกระทำให้เกิดแก่ตนเองหรือพัฒนาชีวิตของตนเองให้สามารถบรรลุถึง

2. ปรัดถะ หมายถึง ประโยชน์ผู้อื่น คือ ประโยชน์ที่พึงช่วยเหลือให้ผู้อื่นหรือเพื่อนมนุษย์ได้บรรลุถึงด้วยการชักนำให้เขาพัฒนาชีวิตของเขาเองขึ้นไปจึงถึงตามลำดับ

3. อุภยัตถะ หมายถึง ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ร่วมกัน หรือประโยชน์แก่สังคมทั้งหมดโดยเฉพาะสภาพและปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่พึงช่วยกันสร้างสรรค์บำรุงรักษา อันจะเกื้อหนุนให้ทั้งตนและผู้อื่นเข้าถึงจุดหมายทั้ง 3 ระดับนั้นโดยทั่วไปมนุษย์มีศักยภาพที่จะฝึกพัฒนาตนให้บรรลุประโยชน์ทั้ง 3 ระดับ และมีหน้าที่ที่จะต้องบำเพ็ญประโยชน์ทั้ง 3 ด้าน ทุกคนจึงต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองและพึงปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว

เมื่อมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งทางกาย วาจา ใจ ให้สัมพันธ์ด้วยดีกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งทางด้านสังคม ทางวัตถุ การฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมมีประสิทธิภาพ มีความสุขและมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจทางปัญญาอย่างผลดีต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคม

1. ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

- 1.1 การประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต
- 1.2 การประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการงาน
- 1.3 การมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์
- 1.4 การมีความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.5 การมีความสงบสุขทางจิตใจ

2. ประโยชน์จากการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นและสังคม

- 2.1 การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น
- 2.2 ความสามารถร่วมมือและประสานงานกับบุคคลอื่น
- 2.3 ความรับผิดชอบและความมานะอดทนในการปฏิบัติงาน
- 2.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางาน ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อม
- 2.5 ความจริงใจ ความเสียสละและความซื่อสัตย์สุจริต
- 2.6 การรักและเคารพหมู่คณะและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม
- 2.7 การได้รับการยกย่องและยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน

3. ประโยชน์ศาสนา

- 3.1 พระพุทธศาสนาได้รับการปกป้องให้พ้นจากภัยทั้งภายในและภายนอก

3.2 พระสงฆ์ วัดวาอาราม เจริญรุ่งเรืองงดงามน่าเลื่อมใสเป็นศรีแก่ชาติและพระศาสนา

3.3 พระพุทธศาสนาเจริญก้าวหน้าวัฒนาสถาพรเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตโร (โพธิ์พระชุม) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างเสริมชุมชนเข้มแข็ง ในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์จังหวัดนครปฐม มีบทบาทต่อการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.95$) โดยพบว่าในด้าน จัดบริเวณวัดให้ร่มรื่นเป็นตัวอย่างแก่ชุมชน มีมากที่สุด ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมาได้แก่ สอนธรรมศึกษาแล้วสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวกับการสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ($\bar{X} = 3.33$) และในด้านที่ต่ำสุด ได้แก่ จัดโครงการทัศนศึกษาเพื่อนำชาวบ้านไปสัมผัสหน่วยงานที่ดำเนินงานเรื่องการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ($\bar{X} = 2.62$) ผลการตรวจสอบสมมติฐานพบว่า สมมติฐาน 4 ข้อคือ อายุ วุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรมและวุฒิการศึกษาทางเปรียญ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง และสมมติฐาน 2 ข้อคือ อายุพรรษา สถานะภายในวัด มีความสัมพันธ์กับบทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย ปัญหาที่พระสงฆ์ควรเข้าไปแก้ไข คือ ปัญหาการขาดศีลธรรม และความขัดแย้งในชุมชน พระสงฆ์ต้องเป็นสื่อกลางในการประสานงานภาครัฐและองค์กรเอกชนต่างๆ และใช้สถานที่ของวัด ในการจัดการโครงการต่างๆ ที่นำไปสู่การเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จนุทโน) (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) เปรียบเทียบความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พุทธศาสนิกชนที่มีเพศและวุฒิการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพุทธศาสนิกชนที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ดังนี้ ด้านสังคมพระสงฆ์ไม่ได้รับความร่วมมือด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่พระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ คือ ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรคณะสงฆ์ และหน่วยงานของ

รัฐ ดังนั้นพระสงฆ์ต้องแสดงศักยภาพในฐานะผู้นำชุมชนเข้าไปมีบทบาทและสงเคราะห์ประชาชนจนเป็นที่ยอมรับของบุคคลโดยทั่วไป

อุตร ปาณะศรี (2554) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการกับการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีมากที่สุด ด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับต่ำที่สุด พระสังฆาธิการที่มีอายุพรรษา และระดับการศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไม่ต่างกัน

อุปสรรค ปัญญาและข้อเสนอแนะที่ได้ บทบาทด้านการศึกษาสงเคราะห์มีน้อย เช่น ห้องสมุดชุมชนมีหนังสือน้อย ไม่หลากหลาย ขาดบุคลากรของวัด ควรมีการส่งเสริมให้มีความรู้ในด้านการปกครองแบบมีส่วนร่วม มีการส่งเสริมให้ความรู้ด้านศาสนามากขึ้น ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี ส่งเสริมให้มีการทำบุญและปฏิบัติธรรมให้มากขึ้น

พระมหาอนุชา สิริวัฒน์ (พละกุล) (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาวัดเทพปूरณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์วัดเทพปूरณารามยังคงเป็นบทบาทตามลักษณะงานที่คณะสงฆ์กำหนดให้ โดยความโดดเด่นคือการส่งเสริมค่านิยมทางจริยธรรมด้วยกลวิธีเผยแผ่ต่างๆ แต่ที่น่าสนใจคือการยกระดับคุณธรรมด้วยวรรณกรรมพื้นบ้าน การนี้จึงส่งผลเชิงกระตุ้นเตือนวิถีใหม่ ต่อทัศนคติของพุทธศาสนิกชน องค์ประกอบที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น มีผลมาจากพุทธดำรัส พระธรรมวินัย และวัดที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องสงเคราะห์พุทธศาสนิกชนในระบบความสัมพันธ์ ผนวกกับกฎระเบียบทางคณะสงฆ์ที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้พระสงฆ์ควบคุมดูแล ทั้งผู้ใต้ปกครอง และประชาชนตามความสามารถ แต่บทบาทที่เป็นประโยชน์เกี่ยวเนื่องแกชุมชนมักมาจากความ มุ่งมั่นเสียสละเฉพาะตัวของพระสงฆ์แต่ละรูป โดยมักมีแรงผลักดันมาจากสภาพปัญหาในชุมชน ที่บางครั้งหน่วยงานท้องถิ่นก็ตอบสนองต่อรูปแบบการปฏิบัติของพระสงฆ์

ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่นและแนวทางการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาท้องถิ่น หากเป็นการดำเนินงานอย่างปกติปัญหาหลักคือระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนภาระงาน ทั้งความสัมพันธ์ของพระสงฆ์แต่ละระดับและความสัมพันธ์กับประชาชนในแต่ละสถานะตำแหน่ง ทั้งนี้พระสงฆ์ระดับผู้ปกครองขาดการกำกับ ดูแลบริหารสั่งการและติดตามประเมินผล ผนวกกับขาดการกำหนดนโยบายเชิงพัฒนาอย่าง สอดคล้องกับนโยบายท้องถิ่น แม้กระทั่งพระสงฆ์ก็ยังขาดทักษะเชิงลึกทั้งด้านหลักธรรม

และศาสตร์สมัยใหม่ในการทำงานการพัฒนาหลายๆ รูปแบบ สำหรับแนวทางส่งเสริมต้องเริ่มที่องค์การสงฆ์ควรปรับรูปแบบวิธีการทำงานของพระสงฆ์ ให้สอดคล้องกับลักษณะทางสังคมใหม่ โดยที่เจ้าคณะผู้ปกครองต้องควบคุมและแก้ไขปัญหา กระตุ้นให้วัดโดยเจ้าอาวาสต้องจัดกิจกรรมให้เกิดสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชนและผู้นำของแต่ละหน่วยงาน

ชัยมงคล ศรีทองแดง (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาในด้านต่างๆ คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีบทบาทลดลง เนื่องจากขาดการสนับสนุนงบประมาณ และปัญหาการบริหารจัดการ ภาครัฐและเอกชนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการที่ส่งเสริมการศึกษา ด้านสาธารณสงเคราะห์ วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีพระสงฆ์เป็นผู้นำด้านจิตใจ และใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมต่างๆ หน่วยงานในชุมชนมีบทบาทมากขึ้น ทำให้บทบาทของพระสงฆ์และวัดลดลง ด้านการเผยแผ่ศาสนา พระสงฆ์ต้องศึกษาพระธรรมให้ถ่องแท้ และปรับหลักธรรม ประยุกต์การสอนให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน

ไอศูรย์ อินทร์เพชร (2553) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) ผลการศึกษาพบว่า สามารถจำแนกบทบาทการพัฒนาของพระสงฆ์ได้ 3 ด้าน คือ บทบาทด้านการปกครอง พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) เป็นเจ้าอาวาสและได้สร้างถาวรวัตถุ จัดระเบียบวินัยของพระภิกษุและสามเณรภายในวัด อบรมสั่งสอนประชาชนให้รู้จักปฏิบัติตนต่อวัด และปลูกฝังให้คนในชุมชนมีศีลธรรม บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต) มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่ ในฐานะผู้บริหารสูงสุดของคณะสงฆ์

พระครูนันทมงคลวิสิษฐ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๖ - ๖๐ ปี มีพรรษา ๒๑-๓๐ พรรษา ระยะเวลาที่จำพรรษาภายในวัดมากกว่า ๑๖ ปีขึ้นไป มีวุฒิการศึกษาทางธรรมจบนักธรรมเอก ส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาทางการเปรียญธรรม ส่วนวุฒิการศึกษาสามัญศึกษาจบมัธยมศึกษาตอนต้นตำแหน่งทางคณะสงฆ์ คือ เป็นรองเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสมากที่สุด

2. บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในทั้ง ๕ ด้าน ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านเศรษฐกิจและด้าน สาธารณสุข ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมใน จังหวัดจันทบุรีจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสังฆาธิการที่มีอายุ

พรรษา ระยะเวลาที่จำ พรรษา ระดับการศึกษาและตำแหน่งทางคณะสงฆ์ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

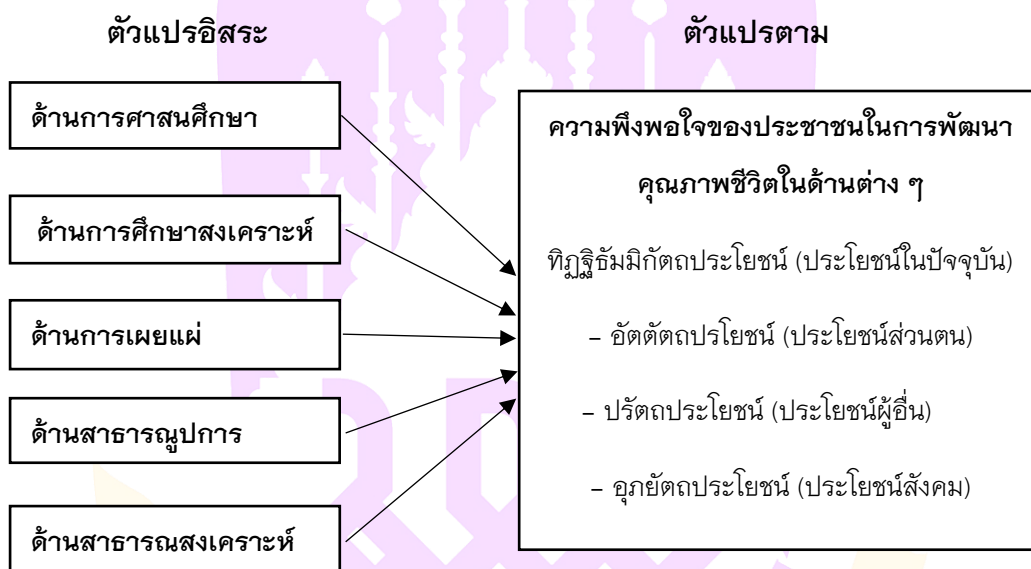
3. ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคม ด้าน สังคม ขาดงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ ทำด้วยใจและไม่หวังผลตอบแทน ด้านเศรษฐกิจ ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ด้านเศรษฐกิจ แบบบูรณาการ และควรมีกองทุนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจในชุมชน ด้าน หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัฒนธรรม ในปัจจุบันวัฒนธรรมในท้องถิ่นกำลังถูกทำลายด้วยการพัฒนาเป็นสังคมเมืองทำให้ประชาชนมีปัญหาสุขภาพจิตมีมากขึ้น ด้านสาธารณสุข ในปัจจุบันสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงทำให้ยุ่งและแมลงที่เป็นพาหะนำโรคเพิ่มจำนวนมากขึ้น เชื้อโรคที่ปนเปื้อนในน้ำและอาหารมีการเพิ่มจำนวนได้รวดเร็วขึ้นและด้านสิ่งแวดล้อม: ประชาชนขาดจิตสำนึกและไม่เข้าใจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและประชาชนไม่ค่อยสนใจเรื่องสิ่งแวดล้อม

จริยา จัตุพร (2554) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน: กรณีศึกษาบทบาท และหน้าที่ของพระมหาไพเราะฐิตสีโล, ดร. (กฤษณา) ผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งควรค่าอย่างยิ่งแก่การศึกษา เพื่อให้บุคคลทั่วไปได้ทราบว่าพระสงฆ์มิใช่มีบทบาทและหน้าที่เฉพาะพิธีกรรมทางศาสนาเพียงอย่างเดียวตามความเข้าใจของคนส่วนใหญ่ในขณะที่พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย ท่านยังมีความสามารถในการเป็นผู้นำด้านการบริหารการ ช่วยเหลือสังคมเพื่อประโยชน์สุขแก่มวลมนุษยชาติ

นอกจากนั้น พระสงฆ์ยังต้องนำพุทธวิธีต่างๆของพระพุทธศาสนาไปใช้ในการบริหารการอำนวยการการประชาสัมพันธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาและแก้ปัญหาบ้าน วัด โรงเรียน เป็นผู้ให้ด้วยศิลปะในการให้การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การใช้หลักธรรม (สังคหวัตถุ ๔) เพื่อครองใจคน การประสานสามัคคีในหมู่มนุษย์เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีกัน พระสงฆ์จะต้องสามารถ ครองตน ครองคน ครองงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระมหาไพเราะฐิตสีโล,ดร.(กฤษณา) เป็นพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งบทบาทและหน้าที่การงานเพื่อสังคม และการงานของพระสงฆ์ได้เป็นอย่างดี ดังนี้ การปกครองการศึกษา การสาธารณูปการการสังคมสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระมหาไพเราะ ฐิตสีโล, ดร.(กฤษณา) มีบทบาทแต่ละหน้าที่รับผิดชอบในฐานะ ผู้บริหาร ท่านมีหลักการในการครองตน ครองคน ครองงาน กับการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ด้วยการนำหลักธรรมของการมีมนุษยสัมพันธ์ ใช้เทคโนโลยี และพุทธโศลกที่ทันสมัยทันต่อ

เหตุการณ์แสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นของท่านในด้านความเป็นผู้บริหาร ที่ประพฤติดนเป็นแบบอย่างที่ดี ท่านใช้เทคนิคการทำให้ดูเป็นตัวอย่างเป็นปัจจัยส่งเสริมสนับสนุนในการปฏิบัติงานในบทบาทและหน้าที่ที่ประสบผลสำเร็จอย่างยิ่ง สามารถนำไปเป็นแบบอย่างหรือประยุกต์ใช้ในการทำงานของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ในเชิงบูรณาการการจัดการศึกษา พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์ภคคณะสงฆ์โดยใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และมหาวิทยาลัยสงฆ์สร้างระบบเครือข่ายทั่วโลกเพื่อดำรง พระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบไป

กรอบแนวคิด

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีวิธีการดำเนินการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่วางไว้ดังกล่าวในบทข้างต้น ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้เลือกใช้แนวทางการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Study) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) หรือที่เรียกว่าแนวทางแบบผสมผสาน (Mixed Method) ทั้งนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ให้ถูกต้องและครบถ้วนและเพื่อให้ผลการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ผู้ศึกษาจึงได้จำแนกขั้นตอนของวิธีการดำเนินการวิจัยไว้ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้เลือกใช้การสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) อันประกอบด้วย พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสอยู่ในวัดตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 5 รูป และผู้นำชุมชนจำนวน 12 คน นายกอ.บ.ต. ปลัด อ.บ.ต. และ ผอ.กองงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสิ้น 20 คน ทั้งนี้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพตามจำนวนดังกล่าวข้างต้นจึงเหมาะสมมากที่สุดสำหรับการตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลตามหลักการแบบสามเส้า (Triangulation) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างการศึกษาเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้ประชากรในชุมชน จำนวน 6,358 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส, ข้อมูล ณ วันที่ 1 มกราคม 2560) มาคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967) ซึ่งกำหนดความคลาดเคลื่อน (e) ที่ระดับนัยยะสำคัญ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 376 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพผู้ศึกษาเลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Structured Interview) อันเป็นข้อคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยประกอบด้วยแนวประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ และประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระพุทธศาสนา อันได้แก่ หลักทฤษฎี

ฉันทมิกัตตประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) ประกอบด้วย ด้านอัตตัตตประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) ด้านปรัตตประโยชน์ (ประโยชน์ต่อผู้อื่น) ด้านอุภยัตตประโยชน์ (ประโยชน์ต่อทั้งสองฝ่าย) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลทั่วไปของประชากรเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลและลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และวัดที่ท่านไปทำบุญเป็นประจำในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 19 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการศาสนศึกษา จำนวน 3 ข้อ
2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 4 ข้อ
3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จำนวน 4 ข้อ
4. ด้านสาธารณูปการ จำนวน 4 ข้อ
5. ด้านสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักทฤษฎีฉันทมิกัตตประโยชน์ใน 3 ด้าน จำนวน 17 ข้อ ดังนี้

1. ด้านอัตตัตตประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) จำนวน 6 ข้อ
2. ด้านปรัตตประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) จำนวน 4 ข้อ
3. ด้านอุภยัตตประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวน 5 ข้อ

แบบสอบถาม

โดยประเด็นในการสอบถามจะเกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ ได้แก่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ และประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน อันได้แก่ คุณภาพชีวิตทางจิตใจ และคุณภาพชีวิตทางร่างกาย โดยเป็นข้อคำถามในลักษณะการ

สอบถามความคิดเห็น โดยมีมาตรวัดแบบลิเคอร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ลำดับชั้นของความคิดเห็น ได้แก่

เห็นด้วยมากที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 5
เห็นด้วยมาก	มีคะแนนเท่ากับ 4
เห็นด้วยปานกลาง	มีคะแนนเท่ากับ 3
เห็นด้วยน้อย	มีคะแนนเท่ากับ 2
เห็นด้วยน้อยที่สุด	มีคะแนนเท่ากับ 1

สำหรับเกณฑ์ในการให้คะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละระดับนั้น ใช้สูตรคำนวณอันตรภาคชั้นได้ดังนี้ (สุวิมล ติรกานนท์, 2557, หน้า 103)

$$\frac{(\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{(5 - 1)}{5} = 0.8$$

ได้ทำการแบ่งอันตรภาคชั้นในแต่ละระดับที่เท่ากัน โดยแต่ละช่วงชั้นมีความกว้างเท่ากับ 0.8 ได้ดังนี้

ช่วงที่ 1	1.00 – 1.80	หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด
ช่วงที่ 2	1.81 – 2.60	หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับน้อย
ช่วงที่ 3	2.61 – 3.40	หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
ช่วงที่ 4	3.41 – 4.20	หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมาก
ช่วงที่ 5	4.21 – 5.00	หมายถึง ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

ทั้งนี้แบบสอบถามต้องผ่านขั้นตอนการตรวจหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) หรือความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ (IOC: Index of item-objective convergence) โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ข้อคำถามที่ผ่านการตรวจสอบจะต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแท้จริง (Pre-test) จำนวน 30 คน คือ กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลที่ได้จะนำไปทดสอบค่าแอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยข้อคำถามในแต่ละประเด็นในการศึกษาจะต้องมีค่าแอลฟาตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป และในขณะเดียวกันค่าแอลฟาของแบบสอบถามทั้งฉบับต้องมีค่าแอลฟาตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไปเช่นเดียวกัน จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างแท้จริงต่อไป ประโยชน์ผลการศึกษาเชิงปริมาณจะช่วยยืนยันผลการศึกษาเชิงคุณภาพร่วมด้วย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Collection) จากเอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์ตลอดจนถึงการสร้างสภาพบริบทจำลองหรือความคุ้นเคยกับเนื้อหาสาระที่กำลังจะศึกษา จากนั้นจึงทำการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Collection) โดยได้ใช้วิธีการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยมีบทบาทเป็นพระสงฆ์ ทำให้การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นไปอย่างโดยสะดวก เนื่องจากมีความใกล้ชิดและคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี วิธีการสัมภาษณ์ใช้แบบกึ่งโครงสร้างเพื่อสร้างบรรยากาศให้เป็นไปตามธรรมชาติมากที่สุด โดยจะสอดแทรกประเด็นการพูดคุยในชีวิตประจำวันร่วมกับประเด็นแนวคำถามหรือการสร้างบริบทการพูดคุยเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่ประเด็นคำถาม ในขณะที่การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของประชากรจากตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาจำนวน 376 คน โดยวิธีการเก็บจะใช้แบบเก็บรวบรวมข้อมูลแบบบังเอิญ (Accidental Data Collection) ผ่านแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเมื่อผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากการใช้บันทึกภาคสนาม เช่น สมุดบันทึก เทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย เป็นต้น ผู้วิจัยจึงทำการบรรณาธิการด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยทำการแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ และประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน อันได้แก่ คุณภาพชีวิตทางจิตใจ และคุณภาพชีวิตทางร่างกาย ตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์และจัดประเด็นเป็นหมวดหมู่แล้วเสร็จ จึงสร้างขึ้นเป็นข้อสรุปย่อยๆ ตามหลักการของวิธีการแบบอุปนัย (Inductive Method) แล้วจึงสังเคราะห์ขึ้นเป็นทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) โดยใช้วิธีการเขียนพรรณนาความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันด้วยการตีความหมายข้อมูลตามทัศนะของคนในมากที่สุด (Emic Point of View) ในขั้นสุดท้ายของการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบแบบภายนอก ผู้วิจัยได้ทำการจัดประชุมขึ้นเพื่อทำการคืนข้อมูลให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Playback Method) และการตรวจสอบความน่าเชื่อถือโดยหลักการสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ การใช้นักวิจัยที่มีความ

เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การใช้ข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งอื่น และการใช้ทฤษฎีความแตกต่างด้านทฤษฎีมาวิเคราะห์ข้อมูลประเภทเดียวกัน

ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณผู้ศึกษาได้เลือกใช้สถิติ 2 ประเภทได้แก่ สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) ได้แก่ จำนวน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล ในขณะที่สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) และตัวแปรตาม (Dependent Variable) และตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นการใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 376 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) หาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น (Independent Variables) กับตัวแปรตาม (Dependent Variables) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ที่ได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จำนวน 20 ตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 4 ด้าน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ในสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามวัดของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 376)

วัด	จำนวน	ร้อยละ
1. ร่องไฮ	65	17.3
2. แม่ใส	189	50.4
3. ป่อแฮ้ว	48	12.5
4. สันป่าถ่อน	55	14.7
5. สันช้างหิน	19	5.1
รวม	376	100

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ทำบุญที่วัดแม่ใส จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาคือ วัดร่องไฮ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 17.3 วัดสันป่าถ่อน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 วัดป่อแฮ้ว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 และวัดสันช้างหิน จำนวน 19 คิดเป็นร้อยละ 5.1

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละจำแนกตามเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 376)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
1. ชาย	210	56.0
2. หญิง	166	44.0
รวม	376	100

จากตาราง 2 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 และเป็นเพศหญิง จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 376)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. โสด	70	18.7
2. สมรส	293	78.1
3. หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่	13	3.2
รวม	376	100

จากตาราง 3 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 สถานภาพโสด จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 18.7 และสถานภาพ หม้าย/หย่า/แยกกันอยู่ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 3.2

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 376)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	4	1.1
2. ประถมศึกษา	252	66.9
3. มัธยมศึกษา	63	16.5
4. อนุปริญญา/วิชาชีพชั้นสูง	18	4.8
5. ปริญญาตรี	35	9.3
6. ปริญญาโท	5	1.3
รวม	376	100

จากตาราง 4 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 66.9 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 16.5 ปริญญาตรี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 อนุปริญญา/วิชาชีพชั้นสูง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 4.8 ปริญญาโท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3 และไม่ได้เรียนหนังสือ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n = 376)		
อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เกษตรกรรม	148	39.2
2. รับจ้าง	96	25.6
3. ค้าขาย	54	14.4
4. ข้าราชการ	39	10.4
5. พนักงานรัฐวิสาหกิจ	4	1.1
6. พนักงานเอกชน	35	9.3
รวม	376	100

จากตาราง 5 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2 รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 ค้าขาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.4 ข้าราชการ จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 10.4 พนักงานเอกชน จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตาราง 6 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจำแนกตามวัด

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ยด้านต่างๆ					รวม	แปลผล
	รองใส	แม่ใส	ปอแก้ว	สันป่าถ่อน	สันช้างหิน		
บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์							
ด้านศาสนศึกษา	1.1	5.0	1.0	3.0	2.9	3.4	ปานกลาง
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	2.0	2.0	2.0	4.0	2.2	2.3	น้อย
ด้านเผยแผ่พระพุทธศาสนา	1.1	2.0	1.7	4.0	2.2	2.1	น้อย
ด้านสาธารณูปการ	1.1	4.0	4.0	4.0	3.9	3.5	มาก
ด้านสาธารณสงเคราะห์	3.0	3.6	3.0	4.2	3.2	3.5	มาก
เฉลี่ย	1.7	3.3	2.3	3.8	2.9	2.7	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า การดำเนินงานเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในระดับปานกลาง (2.7) ได้ดำเนินงานด้านสาธารณูปการกับด้านสาธารณสงเคราะห์มากที่สุด ในระดับมาก (3.5) รองลงมาด้านศาสนศึกษา ในระดับปานกลาง (3.4) ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ ในระดับน้อย (2.3) และด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามีน้อยที่สุด ในระดับน้อย (2.1)

ตาราง 7 แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนจำแนกตามวัด ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

รายละเอียด	ค่าเฉลี่ยด้านต่างๆ					รวม	แปลผล
	ร้องไห้	แม่ใส	ป่อแฉ้ว	สันป่าถ่อน	สันช้างหิน		
หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์							
ด้านอรรถัตถประโยชน์	2.6	3.1	3.0	3.3	2.9	3.0	ปานกลาง
ด้านปริตถประโยชน์	2.5	3.1	3.0	3.2	3.1	3.0	ปานกลาง
ด้านอุภยัตถประโยชน์	2.5	3.2	3.0	3.3	3.3	3.1	ปานกลาง
เฉลี่ย	2.5	3.1	3.0	3.3	3.1	3.0	ปานกลาง

จากตาราง 7 ปัจจัยบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์กับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ในระดับปานกลาง (3.0) ซึ่งแบ่งแยกย่อยในด้านอรรถัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) ในระดับปานกลาง (3.0) ด้านปริตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) ในระดับปานกลาง (3.0) และอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) มีมากที่สุด ในระดับปานกลาง (3.1) พบว่า ทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์ต่อหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 4 ด้าน

ตาราง 8 แสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและหน้าที่กับด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์	ด้านอรรถัตถประโยชน์	ด้านปริตถประโยชน์	ด้านอุภยัตถประโยชน์
ด้านการศาสนาศึกษา	.296**	.344*	.358**
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	.261**	.133*	.157**

ตาราง 8 (ต่อ)

บทบาทและหน้าที่ของ พระสงฆ์	ด้านอัตตัตถประโยชน์	ด้านปรัตถประโยชน์	ด้านอุกัตถประโยชน์
ด้านการศาสนาศึกษา	.296**	.344*	.358**
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	.261**	.133*	.157**

จากตาราง 8 พบว่า การดำเนินงานด้านบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ ด้านการศาสนาศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์ กับหลักทฤษฎีจิตกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยที่ ด้านสาธารณูปการ มีความสัมพันธ์มากที่สุด ($r = .543$) รองลงมาคือ ด้านศาสนาศึกษา ($r = .358$)

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สรุปได้ดังนี้

ปัญหา และอุปสรรค

พระภิกษุและสามเณรไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง และไม่ต่อเนื่อง พระภิกษุและสามเณรไม่ปฏิบัติศาสนกิจและประพฤดิเสียหยา
เกิดสภาพการขาดแคลนพระภิกษุและสามเณร เนื่องจากเด็กวัยเรียนไม่นิยมหรือไม่มีโอกาสบรรพชา

พระภิกษุและสามเณรที่จะเผยแผ่ธรรม ให้เข้าถึงและนำคนปัจจุบันได้ ยังมีไม่เพียงพอ พุทธศาสนิกชน (ชาวบ้าน) ยังขาดความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา

ขาดการนำหลักธรรมมาพัฒนาคนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคม มีการศึกษาสูงแต่ไม่สามารถเป็นผู้นำชาวพุทธ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไข

ควรให้ความรู้ ความเข้าใจ หลักพระพุทธศาสนาและหลักประเพณี ปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักธรรม เพื่อให้สามารถและนำ ชี้แจงหลักธรรมแก่ผู้อื่นได้

พัฒนาคนทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญาในการสร้างประโยชน์แต่ทั้งตนเองและผู้อื่น

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับเจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนทั้ง 20 ท่าน ส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าพระภิกษุและสามเณรละเลยการปฏิบัติศาสนกิจบ้าง มีความประพฤติเสียหายบ้าง ไม่ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างจริงจังบ้าง ซึ่งผลเหล่านี้สะท้อนถึงปัญหาด้านการปกครองทางคณะสงฆ์ซึ่งเป็นพันธกิจหลัก 1 ใน 6 ด้านของคณะสงฆ์แต่ในงานวิจัยนี้ศึกษาเพียง 5 ด้าน โดยในตอนแรกผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาพันธกิจของพระสงฆ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลแม่ใส แต่ผลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรในกรอบของพระธรรมวินัยก็เป็นเรื่องทางการปกครองแต่ก็มีผลกระทบต่อศรัทธาของประชาชนไปด้วย

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์การสัมภาษณ์ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงคุณภาพผู้ศึกษาได้เลือกใช้การสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Random Sampling) อันประกอบด้วย พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส ได้แก่ วัดร่องไฮ วัดแม่ใส วัดบ่อแฮ้ว วัดสันป่าถ่อน และวัดสันช้างหิน ในตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จำนวน 5 รูป และผู้นำชุมชนจำนวน 12 คน นายกองดีการบริหารส่วนตำบลแม่ใส ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตำบลแม่ใส รวมทั้งสิ้น 20 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตาราง 9 แสดงความคิดเห็นของเจ้าอาวาสต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

บทบาทและหน้าที่	ความคิดเห็น
ด้านการศาสนศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกวัดมีการส่งเสริมให้พระภิกษุและสามเณร ศึกษาพระปริยัติธรรม ทั้งนักธรรม แผนกบาลี และสายสามัญ
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริม สนับสนุน พระภิกษุและสามเณร และเยาวชน เข้าเรียนโรงเรียนการกุศลของวัด และในระดับอุดมศึกษา - มีการมอบอุปกรณ์การศึกษา อุปกรณ์กีฬา
บทบาทและหน้าที่	ความคิดเห็น
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกวัดมีการจัดอบรมพุทธศาสนิกชนโดยการแสดงธรรม เทศนา - พระธรรมทูต ออกอบรมประชาชนทุกปี - พระสงฆ์ แสดงธรรมในงานมงคล และอวมงคล - ในช่วงเข้าพรรษา จะมีการอบรมพระธรรมวินัย แก่พระภิกษุและสามเณร
ด้านสาธารณูปการ	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกวัดส่วนใหญ่ ศาสนวัตถุและศาสนสถานได้รับการดูแล - ทุกวัดมีการทำบัญชี รายรับ-รายจ่าย และแจ้งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดทราบ - ในวันสำคัญ มีการตกแต่งอาคารสถานที่ - วัดมีการสร้างกุฏิ กำแพง เจดีย์

ตาราง 9 (ต่อ)

บทบาทและหน้าที่	ความคิดเห็น
ด้านสาธารณสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริม พัฒนาศูนย์เด็กเล็กก่อนอนุบาล 1-5 ปี - ตั้งศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ - สนับสนุนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่ใส - สนับสนุน ส่งเสริมกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านสันป่าถ่อน , บ้านแม่ใส - ส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มอาชีพต่างๆ ในตำบลแม่ใส

ตาราง 10 แสดงความคิดเห็นของเจ้าอาวาส ต่อประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ทิวฐธัมมิกัตถประโยชน์	ความคิดเห็น
ด้านอรรถัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน)	<ul style="list-style-type: none"> - ดำรงชีวิตอย่างสงบสุข - ร่วมกิจกรรมต่างๆ ของวัดไม่เสื่อมศรัทธา - ในช่วงเข้าพรรษา มีการเข้าวัด เพื่อเป็นมงคล - เข้าวชน อยู่ในกรอบระเบียบวินัย
ด้านปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อผู้อื่น)	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีความศรัทธาต่อวัดในพระพุทธศาสนา - ยึดคำสอนของพระศาสดา โดยพระภิกษุและสามเณร ได้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอน - ทำให้เกิดจิตอาสา
ด้านอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพุทธศาสนิกชนที่เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข - กลุ่ม คณะบุคคล องค์กร รวมตัวกันเพื่อที่จะช่วยเหลือตนเอง โดยใช้หลักธรรมในการบริหาร ดำเนินงาน - มีการพัฒนาตนเอง พัฒนาสังคม ทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์

ตาราง 11 แสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

บทบาทและหน้าที่	ความคิดเห็น
ด้านการศาสนศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - มีการส่งเสริม สนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุและสามเณร - มีการเข้าร่วมในกิจกรรมของทุกวัดในตำบล และเข้าร่วมกิจกรรมของหมู่บ้าน - มีการส่งเสริม แนะนำ ให้ประชาชนเข้าร่วมปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - มีการสนับสนุนยานพาหนะ รับ-ส่ง สำหรับพระภิกษุและสามเณร ประชาชนทั่วไปในด้านการศึกษา - มีสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ - ให้การสนับสนุนจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ - มอบทุนการศึกษา อุปกรณ์ทางการศึกษา อุปกรณ์กีฬาให้แก่สถานศึกษา
ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> - ให้การสนับสนุนร่วมมือกับคณะพระธรรมทูตในการจัดอบรมการประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมของประชาชน - ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่และประชาชนเข้าร่วมฟังพระธรรมเทศนาในพระ - มีการให้ความรู้ในหลักธรรมในกิจกรรมต่างๆ
ด้านสาธารณูปการ	<ul style="list-style-type: none"> - สนับสนุนอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ไฟฟ้าในการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานให้มีความปลอดภัย เรียบร้อย สวยงาม - สนับสนุนงานด้านรักษาความปลอดภัยในทุกวัด

ตาราง 11 (ต่อ)

บทบาทและหน้าที่	ความคิดเห็น
ด้านสาธารณสงเคราะห์	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริม สนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ - ส่งเสริม สนับสนุนพัฒนาอาชีพให้แก่ประชาชนโดยใช้สถานที่ในของวัด

ตาราง 12 แสดงความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ทฤษฎีอัมมิกัตถประโยชน์	ความคิดเห็น
ด้านอัตตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน)	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีการประกอบอาชีพที่สุจริต - ชุมชนมีครอบครัวที่อบอุ่น - ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง เนื่องจาก อด ละ เลิก สุรา ตามโครงการที่ได้ร่วมกันส่งเสริมการ อด ละ เลิก
ด้านปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อผู้อื่น)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการสร้างจิตอาสาในชุมชนเพิ่มขึ้น เพราะเป็นการทำประโยชน์ต่อผู้อื่น การเสียสละทรัพย์ เสียสละแรงกาย ช่วยเหลือผู้อื่น ให้ได้รับความสุข ทั้งทางกาย วาจา ใจ - เกิดความสงบสุขในชุมชน เพราะไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน
ด้านอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย)	<ul style="list-style-type: none"> - วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการทำความดี ทุกคนต้องการคนดี ความดี เมื่อมีความรู้ ความเข้าใจ ในหลักการในการประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็จะรักษาความดีนั้นไว้ สังคมจะได้รับประโยชน์จากตรงนี้

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอจังหวัดพะเยา คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานวิธี (Mixed Methodology) โดยการใช้วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative) ตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 376 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ พระสงฆ์ จำนวน 5 รูป ผู้นำชุมชน จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ตอบแบบสอบถามจากตัวอย่างทั้งหมด 376 คน ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าทำบุญที่วัดแม่ใส จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 ส่วนมากเป็นเพศชาย จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 56.0 สถานภาพ สมรส จำนวน 293 คน คิดเป็นร้อยละ 78.1 ระดับการศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวน 251 คน คิดเป็นร้อยละ 66.9 และมีอาชีพ เกษตรกรรม จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 39.2

2. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.7$) โดยในด้านสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์มีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5$) ด้านศาสนศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง

($\bar{X} = 3.4$) ด้านการเผยแพร่ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.1$) และด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.3$) โดยรายละเอียดในแต่ละด้านมีดังนี้

ด้านศาสนศึกษา พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.4$) พิจารณาแยกตามรายวัด พบว่า วัดแม่ใส มีมากที่สุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.0$) รองมาคือ วัดสันป่าถ่อน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.0$) วัดสันช้างหิน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.9$) วัดร่องไฮ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.1$) และวัดบ่อแฮ้ว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.0$)

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.3$) พิจารณาแยกตามรายวัด พบว่า วัดสันป่าถ่อน มีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) รองลงมาคือ วัดสันช้างหิน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.2$) และวัดร่องไฮ วัดแม่ใส วัดบ่อแฮ้ว อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.0$)

ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.1$) พิจารณาแยกตามรายวัด พบว่า วัดสันป่าถ่อนมีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) รองลงมาคือ วัดสันช้างหิน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.2$) วัดแม่ใส อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.0$) วัดบ่อแฮ้ว อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.7$) และวัดร่องไฮ อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.1$)

ด้านสาธารณูปการ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.5$) พิจารณาแยกตามรายวัด พบว่า วัดแม่ใส วัดบ่อแฮ้ว วัดสันป่าถ่อน มีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) รองลงมาคือ วัดสันช้างหิน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.9$) และวัดร่องไฮ มีน้อยที่สุด อยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 1.1$)

ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาแยกตามรายวัด พบว่า วัดสันป่าถ่อน มีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.2$) รองลงมาคือ วัดแม่ใส อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.6$) วัดสันช้าง

หิน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.2$) และวัดร่องไฮ กับวัดป่อแก้ว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.0$)

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ของวัดในตำบลแม่ใส

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ อัตตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) ปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) อุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์ กับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยด้านปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) มีความสัมพันธ์ กับปัจจัยด้านสาธารณูปการ มากที่สุด ($r = .563$)

ด้านอัตตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) พบว่า ปัจจัยด้านสาธารณูปการ ($r = .521$) มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านศาสนศึกษา ($r = .296$) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = .261$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($r = .220$) และด้านสาธารณสงเคราะห์ ($r = .163$) ตามลำดับ

ด้านปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) พบว่า ปัจจัยด้านสาธารณูปการ ($r = .563$) มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ รองลงมาคือ ด้านศาสนศึกษา ($r = .344$) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ($r = .172$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($r = .142$) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = .133$)

ด้านอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) พบว่า ปัจจัยด้านสาธารณูปการ ($r = .542$) มีความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านศาสนศึกษา ($r = .358$) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($r = .203$) ด้านสาธารณสงเคราะห์ ($r = .187$) และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($r = .157$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน นำมาเสนอเพื่อทำการอภิปรายผล ประกอบแนวคิดทฤษฎีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ผลการศึกษารายละเอียด จากการศึกษาค้นคว้าต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยพบว่าด้านสาธารณูปการกับด้านสาธารณสงเคราะห์มีมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเผยแผ่กับด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับน้อย แสดงให้เห็นถึงความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นในการพัฒนาด้านสาธารณูปการกับด้านสาธารณสงเคราะห์ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาก็เปลี่ยนตามไปด้วย

ด้านการศาสนศึกษาที่อยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากการลดลงพระภิกษุและสามเณรเข้ามาบวชในบวรพระพุทธศาสนา เนื่องจาก 1. นโยบายการศึกษาภาคบังคับของรัฐ เป็นทางเลือกที่สามารถเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา 2. ประชากรเด็กชายเกิดใหม่ลดน้อยลง เนื่องจากประชากรรุ่นใหม่ไม่นิยมมีลูกมาก 3. เด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมบวชเรียน เนื่องจากต้องอยู่ในกฎเกณฑ์การใช้ชีวิต ทำให้ขาดศาสนทายาทในการศึกษาพระธรรมวินัย ส่งผลให้การส่งเสริมและพัฒนาในด้านนี้ลดลงตามไปด้วย

ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ ในสังคมไทยเองมีแนวคิดเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษา การให้โอกาสทางการศึกษา การเห็นความสำคัญของการศึกษาเริ่มปรากฏชัดขึ้น รัฐบาลเห็นความก้าวหน้าทางวิทยาการ ความรู้ เทคโนโลยีในด้านต่างๆ จึงให้ความสำคัญกับการศึกษามากขึ้น การส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาภาคบังคับ มีการก่อตั้งสถานศึกษาจำนวนมากกระจายไปตามท้องถิ่นและจังหวัดในภูมิภาคต่างๆ เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ประเทศไทยมีการพัฒนาระบบการขนส่ง การคมนาคม การติดต่อสื่อสาร มีถนน ไฟฟ้า ประปา ครอบคลุมทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ ทำให้เดินทางเข้าสู่เมืองหรือตัวเมืองได้สะดวก ผู้ปกครองส่วนหนึ่งพอใจกับการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนใหญ่ในตัวเมือง ทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาในระดับต่างๆ มากขึ้น ดังนั้นบทบาทในด้านการศึกษาสงเคราะห์ของวัดและพระสงฆ์ ที่ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางการศึกษาจึงลดลงตามไปด้วย

ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับน้อย เนื่องจากขาดพระภิกษุและสามเณรที่มีความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง พระภิกษุและสามเณรในปัจจุบันไม่แตกฉานในหลักเท่าที่ควร ไม่เชี่ยวชาญด้านภาษา ไม่รู้จักวิเคราะห์บริบทผู้ฟัง ไม่รู้จักการถ่ายทอดในรูปแบบวิทยาการโลกยุคใหม่ การเทศน์การบรรยายยังคงใช้ภาษาเก่าๆ เดิมๆ ตามจารีตประเพณีทำให้เกิดปัญหาในการเผยแผ่ธรรมะ ในขณะที่เดียวกันพุทธศาสนิกชนไทยเกิดปัญหาการไม่เข้าใจภาษาธรรมะนี้ด้วย

ด้านสาธารณูปการกับด้านสาธารณสงเคราะห์เป็นด้านที่มีการส่งเสริมและพัฒนาามากที่สุด เพื่อเป็นการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในชุมชนที่มีประชากรผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาในส่วนของอาคารสถานที่และวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย สงบร่มรื่น เป็นการรองรับการใช้สถานที่ของประชาชนในการเข้ามาใช้ประโยชน์ร่วมกันของคนในชุมชน เพราะมีการส่งเสริมสนับสนุนจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ การส่งเสริมการพัฒนาอาชีพพัฒนาฝีมือผู้ใช้งาน มีการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องใช้สถานที่ของวัดที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆ ทำให้ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนด้านสาธารณูปการกับสาธารณสงเคราะห์หรืออยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ พระมหาอนุชา สิริวิธฺโณ (พละกุล) (2556) ที่ได้กล่าวถึง สาธารณูปการไว้ว่า แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน คือ 1. การบูรณะและพัฒนาวัด 2. การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะ และ 3. การดูแลรักษาจัดการศาสนสมบัติของวัด นำมาซึ่งความสงบสุขแก่ผู้พบเห็น ได้แก่ 1. อากาศสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอาราม เป็นที่ร่มรื่น สถานที่เจริญตา สบายใจแก่ผู้พบเห็น เป็นศูนย์รวมของชุมชนทั้งทางจิตใจและวัตถุ 2. บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายต้องคำนึงถึงเรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดซึ่งคนวัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก-อุบาสิกา และเด็กวัด 3. ธรรมสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบายจุดมุ่งหมายหลักของวัดคือ เป็นที่ปฏิบัติธรรม

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ (ประโยชน์ปัจจุบัน) ได้แก่ ด้านอัตรัดตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน) ปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น) อุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ ด้านสาธารณสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์กับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ โดยมีด้านสาธารณูปการมีความสัมพันธ์มากที่สุดกับหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ทั้ง 3 ด้าน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการ

ที่ประชาชนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากสาธารณูปโภคภายในวัดที่มีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมได้อย่างเต็มที่ ประชาชนได้ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายสอดคล้องกับ พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญโญ) (2550) ได้กล่าวถึง งานด้านสาธารณูปการว่า เป็นการช่วยเหลือ อุดหนุนหรือเกื้อกูลคนส่วนมากหรือคนทั่วไปหรือกิจการที่เกี่ยวกับการดูแลรักษา และจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย เป็นงานเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของวัด การก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานให้วัดเรียบร้อย งดงามซึ่งเป็นการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนโดยมีพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรให้พระภิกษุและสามเณรศึกษาธรรมวินัยต่อเนื่องทั่วถึงเพื่อที่จะสามารถแนะนำชี้แจงหลักธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสมแก่ประชาชนได้
2. ควรส่งเสริมการศึกษาพุทธศาสนา แก่ เด็กเยาวชน หัวหน้าครอบครัว/ผู้นำชุมชน ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ ประชาชนทั่วไป เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างจริงจังและถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาถึงสาเหตุในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชน ที่ทำให้ความสัมพันธ์ไม่เกื้อกูลซึ่งกันและกันเท่าที่ควรในปัจจุบัน
2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

บรรณานุกรม

- กองพุทธสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **คู่มือการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองแผนงาน กรมการศาสนา. (2540). **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2538). **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- ธวัช บุญยมณี. (2546). **บทบาทในอุดมคติ บทบาทที่รับรู้และบทบาทที่เป็นจริงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. การศึกษาคุญณ์บัณฑิต การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ชัยมงคล ศรีทองแดง. (2552). **ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. พธ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พระครูชินวรานุวัตร (คำยวง). (2554). **บทบาทของวัดที่มีต่องานด้านสาธารณสงเคราะห์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านฮ่องน้อย จังหวัดราชบุรี**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระครูนทมงคลวิศิษฐ์. (2556). **บทบาทของพระสังฆาธิการต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดนนทบุรี**. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระครูสาครกิจจานุกูล (วิศิษฐ์ จันทโน). (2554). **ความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ กรณีศึกษาพระสงฆ์อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระครูสุจิณธรรมนิวิฐ (สมจิตร อธิปัญญา). (2554). **บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน : กรณีศึกษาคณะสงฆ์อำเภอคลอง จังหวัดแพร่**. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2533). **บทบาทพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน : พุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.

- พระใบฎีกาณัฐพร ฐานวุฑฺโฒ. (2554). **บทบาทพระสงฆ์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน
จังหวัดนครปฐม**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,พระนครศรีอยุธยา
- พระใบฎีกาเฉลิมพล ฐานุตฺโตโร (โพธิ์พระชุม). (2556). **บทบาทของพระสงฆ์ในการเสริมสร้าง
ชุมชนเข้มแข็งในอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม**. พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
จัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
พระนครศรีอยุธยา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์
(ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1)**. (พิมพ์ครั้งที่ 12), พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปลโม). (2549). **พิธีมอบประกาศนียบัตรหลักสูตรประกาศนียบัตร
การบริหารกิจการคณะสงฆ์**. พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาฉันทยา คนเจน. (2555). **บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่าน
กิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษา พระอาจารย์สุบิน ปณีโต**. ปริญญา
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การพัฒนามนุษย์, มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- พระมหาบุญชัย ปภัสสรเมธี (จูแวน). (2551). **ศึกษาสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษา
พระปริยัติธรรมแผนกบาลีของสำนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร**. ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
กรุงเทพฯ.
- พระมหาประสิทธิ์ สระทอง. (2548). **บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนของพระสงฆ์
ในอำเภอปรางค์กู๋ จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิต
ยาชุมชน มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.
- ปลื้มพงศ์ ศุภเลิศ พระมหาปริญญาณัฐพร รุจิธมฺโม (ทองมา) (2559). **พระสงฆ์กับการจัด
การศึกษาสงเคราะห์**. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ,ฉบับที่ 3 ปีที่ 2,หน้า 110-119.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร (อบอุ้น) และคณะ. (2556). **รายงานวิจัยเรื่อง สุขที่ได้ธรรม**.
พระนครศรีอยุธยา : สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

- พระมหาอนุชา ลีริวัณโณ (พละกุล). (2556). **การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพบูรณาราม ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพัฒนาสังคม) คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- สำราญ จุช่วย. (2554). **ตำราการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม**. คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป วิทยาลัยราชพฤกษ์, กรุงเทพฯ.
- อาคม เศษทองคำ. (มปป.). **วัดในบริบทของสังคมไทยในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต**. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช, นครศรีธรรมราช.
- อุตร ปาณะศรี. (2554). **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ในจังหวัดปัตตานี**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- ไอศูรย์ อินทร์เพชร. (2553). **บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมณี (แก้ว สุวณฺณโชโต)**. พศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยพะเยา
UNIVERSITY OF PHAYAO

ภาคผนวก ก แบบสอบถามและแบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง: บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตามความเห็นของท่าน ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และจะเป็นการพัฒนาปรับปรุงงานด้านบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใดๆ ในทุกๆ ด้านต่อการดำรงวิถีชีวิตของท่าน โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

2. แบบสอบถามในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 4 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน 4 ด้าน (กำหนดคะแนนให้จากน้อยที่สุด (1) ถึง มากที่สุด (5))

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกันคำ)

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริง
เกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ.....ปี

3. สถานภาพ

() โสด () สมรส () หม้าย/ หย่า/ แยกกันอยู่

4. ระดับการศึกษา

() ไม่ได้เรียนหนังสือ () ระดับประถมศึกษา
() มัธยมศึกษาตอนต้น/ ตอนปลาย () ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/ วิชาชีพชั้นสูง
()ปริญญาตรี () ปริญญาโท
() สูงกว่าปริญญาเอก () อื่นๆ

5. อาชีพ

() เกษตรกรรม () รับจ้าง
() ค้าขาย () ข้าราชการ/ ข้าราชการบำนาญ บำนาญ
() พนักงานรัฐวิสาหกิจ () พนักงานเอกชน

6. วัดที่ท่านไปทำบุญเป็นประจำที่อยู่ใกล้บ้านของท่าน (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

() วัดร่องไฮ () วัดแม่ใส () วัดบ่อแฮ้ว () วัดสันป่าถ่อน () วัดสันช้างหิน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย () ระดับความคิดเห็นของท่านที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง

1. ด้านการศึกษา

1. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการศึกษาพระปริยัติธรรม (นักธรรม) หรือไม่.

() มี () ไม่มี

ถ้ามี มีระดับใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() นักธรรมชั้นตรี

() นักธรรมชั้นโท

() นักธรรมชั้นเอก

2. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการศึกษาพระปริยัติธรรม (แผนกบาลี) หรือไม่

() มี () ไม่มี

ถ้ามี มีระดับใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

() ชั้นเปรียญตรี 1-2 - 3 ประโยค

() ชั้นเปรียญโท 4 - 6 ประโยค

() ชั้นเปรียญเอก 7 - 9 ประโยค

3. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หรือไม่

() มีการปฏิบัติ () ไม่มีการปฏิบัติ

หากมีการปฏิบัติ

() ปฏิบัติเฉพาะวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

() ปฏิบัติประจำสม่ำเสมอ

2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

1. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการสนับสนุนพระภิกษุสามเณร และเยาวชนเข้าเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาหรือโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์

() มี () ไม่มี

2. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

() มี () ไม่มี

3. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการสนับสนุนและอบรม แก่ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์

() มี () ไม่มี

4. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการมอบทุนการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ทางการเรียน

() มี () ไม่มี

3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

1. วัดที่ท่านไปทำบุญมีพระธรรมทูตหรือไม่

() มี () ไม่มี

2. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการจัดการศึกษา อบรมสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิต

() มี () ไม่มี

3. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ เช่นวันธรรมสวนะ

(วันพระ)

() มี () ไม่มี

4. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการเผยแผ่ธรรมโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ

() มี () ไม่มี

4. ด้านสาธารณูปการ

1. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการดูแลจัดการวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย

() มี () ไม่มี

2. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ ศาลาวัดกุและศาสนสถานให้อยู่ในความเป็นระเบียบเรียบร้อย

() มี () ไม่มี

3. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการจัด ตกแต่ง อาคาร สถานที่ภายในวัดได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมที่จัด

() มี () ไม่มี

4. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการจัดทำบัญชีศาสนสมบัติของวัด

() มี () ไม่มี

5. ด้านสาธารณสงเคราะห์

1. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการสนับสนุนในการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ / โรงเรียนผู้สูงอายุ

() มี () ไม่มี

2. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการสนับสนุนการจัดอบรมวิชาชีพให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น
() มี () ไม่มี
3. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม
() มี () ไม่มี
4. พระสงฆ์ในวัดที่ท่านไปทำบุญมีการก่อสร้างสาธารณสมบัติ เช่น สร้างถนน ซุดลอกคูคลอง
โรงพยาบาลและปลูกต้นไม้
() มี () ไม่มี

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนา
คุณภาพชีวิตของประชาชน 4 ด้าน (กำหนดคะแนนให้จากน้อยที่สุด(1) ถึง มากที่สุด(5))

ประเด็นคำถาม	ระดับความเป็นจริงที่ปรากฏกับท่าน				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
ทิวรรุทธ์มิกัตถประประโยชน์ (ประโยชน์ในปัจจุบัน)					
1. อัตตัตถประประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตน)					
1. การประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต					
2. การประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการงาน					
3. การมีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์					
4. การมีความเชื่อมั่นในตนเอง					
5. สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่เป็นภาระของผู้อื่น					
6. การตั้งอยู่ในความไม่ประมาท					
2. ปรัตถประประโยชน์ (ประโยชน์ผู้อื่น)					
1. สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนผู้อื่นได้					
2. มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่					
3. เป็นผู้ไม่มีความตระหนี่ (การให้ทาน)					
4. มีความเมตตา กรุณาต่อเพื่อนมนุษย์					

3. อุกฤษฏ์ตบประโยชน์ (ประโยชน์สังคม)					
1. การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากเพื่อนร่วมงานและบุคคลอื่น					
2. ความสามารถร่วมมือและประสานงานกับบุคคลอื่น					
3. มีความรับผิดชอบและความมานะอดทนในการปฏิบัติงาน					
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางาน ความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อม					
5. ความจริงใจ ความเสียสละ และความซื่อสัตย์สุจริต					
6. การรักและเคารพหมู่คณะ และการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม					
7. การได้รับการยกย่อง และยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของประชาชนต่อบทบาท และหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ของท่าน

1. ด้านการศาสนศึกษา

.....

.....

2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

.....

.....

3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

.....

.....

4. ด้านสาธารณูปการ

.....

.....

5. ด้านสาธารณสงเคราะห์

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง: บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1. แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ตามความเห็นของท่าน ข้อมูลที่ได้รับจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการ และจะเป็นการพัฒนาปรับปรุงงานด้านบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเท่านั้น จะไม่มีผลกระทบใดๆ ในทุกๆ ด้านต่อการดำรงวิถีชีวิตของท่าน โปรดตอบแบบสัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย

2. แบบสัมภาษณ์ในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์สถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ขอขอบคุณทุกๆ ท่านที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ครั้งนี้

พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกันคำ)

พระนิสิตปริญญาโท หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยพะเยา

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์สถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตำแหน่ง.....วัด.....

อายุ.....ปี พรรษา.....

วุฒิการศึกษา

1. ศาสนศึกษา นักธรรมชั้น..... ป.ธ.....

2. สามัญศึกษา.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นต่อบทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ในเขตตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ท่านได้ดำเนินการหรือมีส่วนร่วมอย่างไร มีปัญหาขณะดำเนินการอย่างไร และประโยชน์ที่ได้รับ ในหัวข้อต่อไปนี้

1. ด้านการศึกษา ท่านได้มีการส่งเสริม สนับสนุน การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี นักธรรม และการฝึกวิปัสสนากรรมฐาน หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

2. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ท่านได้มีการสนับสนุนพระภิกษุสามเณร และเยาวชนเข้าเรียนในโรงเรียนการกุศลของวัด การจัดตั้งศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การมอบทุนการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์การเรียน หรือไม่ อย่างไร.

.....
.....

3. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านได้มีการอบรมพระธรรมทูต จัดการศึกษา อบรมพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณร มีการบรรยายธรรมในโอกาสต่างๆ โดยผ่านทางสื่อต่างๆ หรือไม่ อย่างไร

.....
.....

4. ด้านสาธารณูปการ ท่านได้ดูแลวัดให้อยู่ในความเรียบร้อย มีการก่อสร้าง บูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุ ศาสนสถาน มีการทำบัญชีศาสนสมบัติของวัด และมีการจัด ตกแต่ง อาคาร สถานที่ได้อย่างเหมาะสมกับกิจกรรมที่จัด หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ท่านได้ส่งเสริมการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ การส่งเสริมการอบรม อาชีพ มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

ท่านคิดว่าประชาชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างไร

1. ด้านอัตตัตถประโยชน์ (ประโยชน์ส่วนตนของประชาชน)

.....

2. ด้านปรัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อผู้อื่น)

.....

3. ด้านอุภยัตถประโยชน์ (ประโยชน์ต่อสังคม)

.....

ภาคผนวก ข รายนามพระสงฆ์ให้สัมภาษณ์

รายนามพระสงฆ์ ระดับเจ้าอาวาสผู้ให้สัมภาษณ์ ระยะเวลาในการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่
1 – 31 มีนาคม 2561

รายชื่อ	การศึกษา (สามัญ)	การศึกษา (นักธรรม)	พรรษา	วัด
พระครูวิสิษฐพัฒนวิกรม	ปริญญาตรี	เอก	39	สันช้างหิน
พระครูวิทิตธรรมคุณ	ปริญญาตรี	เอก	32	ร่องไฮ
พระครูวินัยธรประทวน จารณธมฺโม	ม.6	เอก	29	บ่อแฮ้ว
พระทีวัฒน์ ธมฺมโรโต	ปวช.	เอก	5	สันป่าถ่อน
พระใบฎีกากฤษฏา สุจิณฺโณ	ม.6	เอก	7	แม่ใส

ภาคผนวก ค รายชื่อผู้นำชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้นำชุมชน ในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 1 – 31 มีนาคม 2561

ที่	รายชื่อ	การศึกษา	ตำแหน่ง
1	นายสันติ สารเร็ว	ปริญญาตรี	นายก อบต.แม่ใส
2	นางชไมมาศ มอญแก้ว	ปริญญาโท	ปลัด อบต.แม่ใส
3	นายพ่ายพ ยาเย็น	ม.6	กำนันตำบลแม่ใส
4	นายศุภฤกษ์ การเร็ว	ปริญญาตรี	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1
5	นายชัชชัย เครือมา	ปริญญาตรี	" หมู่ที่ 2
6	นายอนันต์ เมืองมา	ม.6	" หมู่ที่ 4
7	นายพิสิษฐ์ ใจพันธ์	ม.6	" หมู่ที่ 5
8	นายกมล หงษ์หิน	ม.6	" หมู่ที่ 6
9	นายสมาน บุญถือน	ม.6	" หมู่ที่ 7
10	นายสมัย สุขยิ่ง	ม.6	" หมู่ที่ 8
11	นายสัมฤทธิ์ ยะนา	ปริญญาตรี	" หมู่ที่ 9
12	นายประพันธ์ ปิงสุแสน	ม.6	" หมู่ที่ 10
13	นายนิรุต เตบ้นคำ	ปริญญาโท	" หมู่ที่ 11
14	นายเดชชาติ โลหะกิจ	ปริญญาตรี	" หมู่ที่ 12
15	นางลออ มหาวรรณศรี	ปริญญาโท	ผู้อำนวยการกองแผนงาน สาธารณสุขตำบลแม่ใส

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	พระครูสุนทรรัตนสถิต (ศรายุทธ ณะกันคำ)
วัน เดือน ปี เกิด	1 มกราคม 2496
สถานที่เกิด	บ้านแม่ใส ต.แม่ใส อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2556 พธ.บ.(พระพุทธศาสนา), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พะเยา
ที่อยู่ปัจจุบัน	20 หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ใส อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา รหัสไปรษณีย์ 56000
ผลงานตีพิมพ์	พระครูสุนทรรัตนสถิต(ศรายุทธ ณะกันคำ).(2561).บทบาทและหน้าที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขต ตำบลแม่ใส อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา.การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2561.มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.หน้า 39 - 40.
รางวัลที่ได้รับ	-

